

Aršík k 200. výročí Napoleonova skonu

ČESKOSLOVENSKÁ NAPOLEONSKÁ SPOLEČNOST

Bulletin ČSNS

ČÍSLO 88 / ČERVENEC 2021

OBSAH

Zprávy ČSNS	1
Počátky Svaté aliance	5
Osud generálporučíka Essena	11
Kníže Józef Antoni Poniatowski, polský vlastenec a francouzský maršál (Dušan Uhlíř)	13
Maršál Bernadotte – maršál odmítající monarchii, který se stal králem – 1. část (Tomáš Řepa)	19
Napoleonovi veteráni	38
Den poté (Josef Brtek)	46

Friedrich von Gentz (2. května 1764 Vratislav – 9. června 1832 Vídeň), německo-rakouský spisovatel, překladatel z francouzštiny a angličtiny, diplomat a politik. Studia práv v Královci sice nedokončil, ale velmi ho tam ovlivnila Kantova filosofie. Roku 1785 zahájil kariéru u pruského soudu. Snažil se uplatnit i jako spisovatel a redaktor časopisů. Oženil se roku 1793, ale celoživotně preferoval bohémský způsob života, plný zábavy, hazardu a žen. V berlinském salónu se seznámil s Rahel Varnhagenovou. Manželská krize, dluhy a zklamání ho donutily opustit Berlín v roce 1802 se přestěhoval do Rakouska. Tam se uplatnil jako diplomat a spisovatel, dotáhl to až na poradce ve službách knížete Metternicha. (Obraz T. Lawrence, k článku na str. 5)

ZPRÁVY ČSNS

VZPOMÍNKA NA MARCELU HORÁKOVOU

„Vyrůstala jsem ve Slavkově, jako dítě jsem s obdivem hleděla k balkonu, ze kterého měl promlouvat Napoleon.“ Tak vzpomínala před několika lety na počátky svého zájmu o bitvu

PhDr. Marcela Horáková (1947–2021)

u Slavkova a napoleonskou epochu místopředsedkyně ČSNS **PhDr. Marcela Horáková**. Téměř dvě desetítky let aktivně působila v této společnosti a za své úsilí při přípravě a organizaci V. mezinárodního napoleonského kongresu jí byl v listopadu 2005 udělen II. stupeň Záslužného kříže „Fénix“. Její zájem o všeobecné kulturní dění, kulturu a umění ji již v roce 1967 přivedl do Obvodního kulturního a vzdělávacího střediska Brno II, kde pracovala jako samostatný referent. O pět let později přešla do brněnské redakce deníku Lidová demokracie, kde setrvala až do roku 1988. V tomtéž roce úspěšně zakončila dálkové studium etnografie u docenta Václava Frolce na Filosofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (dnešní Masarykova univerzita). Skutečným naplněním jejích schopností a znalostí byla práce redaktorky Českého rozhlasu Brno. Působila v něm od roku 1989 až do roku 2001. Své zkušenosti v tomto oboru pak využila i v Kanceláři veřejného ochránce práv, kam si ji tehdejší ombudsman JUDr. Otakar Motejl vybral jako svoji tiskovou mluvčí. Spolupracovala také se spisovatelem Václavem Neuzilem. I jako členka předsednictva ČSNS se organizačně a společensky podílela na mnohých významných akcích a aktivitách společnosti. Krátce po svých 74. narozeninách nás 30. dubna 2021 navždy opustila. **Čest její památce!**

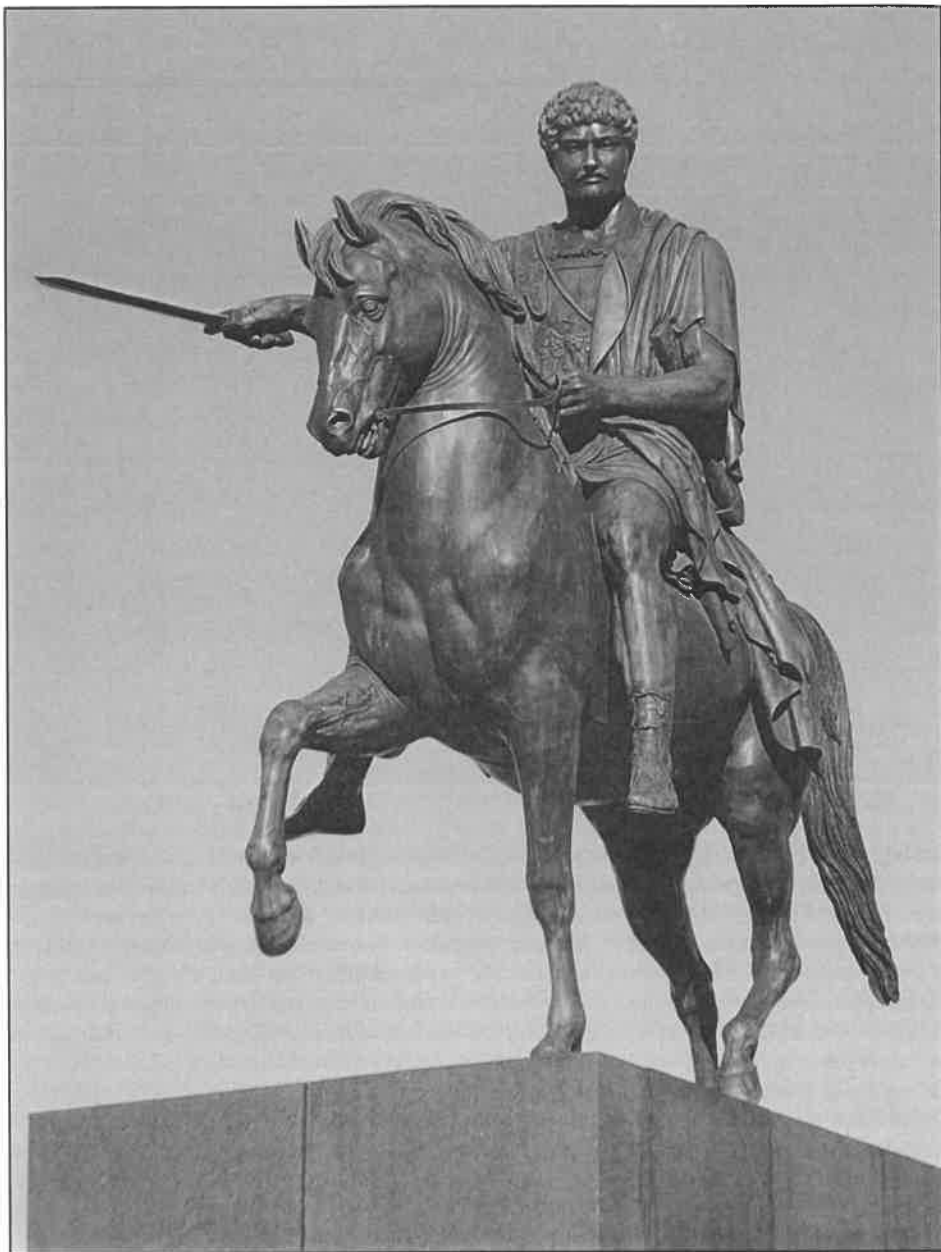
NEKROLOG ZA PANA PhDr. PAVLA MIŠUSTOVA

V pátek 16. dubna 2021 si Bůh k sobě povolal svého věrného syna, pana **PhDr. Pavla Mišustova**, narozeného 6. 10. 1935 ve Svišřově. Jeho otec, Ing. Alexander Pavlovič Mišustov byl porevoluční ruský emigrant, maminka Růžena Mišustovová, rozená Říhová, byla Moravankou, narozenou v Brně. Když bylo malému Pavlovi necelých deset let, přišel v únoru roku 1945 o svého otce, který zahynul při velkém spojeneckém náletu na Drážďany.

Po válce se mladý Pavel vyučil zámečníkem a při práci studoval večerní průmyslovku, plus dva roky gymnázia. Na obou školách úspěšně složil maturitu. V roce 1962 se oženil a stal se otcem dvou dětí. V první polovině 60. let minulého století dálkově vystudoval Filosofickou fakultu a v roce 1967 obhájil diplomovou práci v oboru prehistorie „Původ kovů v počátcích doby bronzové na Moravě“. V letech 1973–1974 absolvoval postgraduální studium v Bratislavě na Vysoké škole ekonomické.

Vazby na vyhlášené archeology-odborníky na období doby bronzové byly přetřhány obdobím normalizace, V té době pracoval v 1. brněnské strojárně na technickém normovacím oddělení a po listopadu 1989 v nástupnických organizacích ABB a ALSTOM.

Nejen ve své profesi, ale v celé řadě svých aktivně provozovaných zálib a koníčků se vždy snažil pomáhat mladým a méně zkušeným. Působil ve skautské organizaci, ve SVAZARMU, jezdil motokros a v době zákazu činnosti Skauta trampoval, čímž zhodnocoval svůj citlivý vztah

Antikizující socha Poniatowského ve Varšavě (Bertel Thorvaldsen)

připravené nálože a vyhodili most do povětří. Výbuch zabil mnoho lidí, kteří byli nablízku, a způsobil, že únik byl možný jen překonáním prudké řeky. Poniatowski byl tísněn ze všech stran a rozhodl se vstoupit do řeky. Zvolal prý jen: „*Il faut morir en brave!*“ – „*Je třeba zemřít statečně!*“ Vlastenečtí Poláci mu přisuzují i jiný výrok: „*Chci zemřít jako polský generál a nikoli jako francouzský maršál.*“ Ještě na břehu ho zasáhla nepřátelská kulka do prsou. Na svém koni Sultánovi se vrhl do řeky a zmizel v proudu. Jeho tělo našli až po pěti dnech místní rybáři. Dlouho se nevědělo, koho vlastně z vody vytáhli. Někteří badatelé uvádějí, že jeho tělo bylo změněno k nepoznání a že ve vodě ztratil i svou paruku, s kterou si každý spojoval jeho vizáž. Poniatowski zemřel ve věku padesáti let. Francouzským maršálem byl jen tři dny.

Jeho mrtvé tělo bylo vystaveno v kostele sv. Jana na lipském předměstí. Bylo nabalzamováno a uloženo v tamější hřbitovní kryptě. Se souhlasem cara Alexandra smělo být převezeno do Polska a pohřbeno ve varšavském kostele sv. Kříže. Dnes leží v královské kryptě na krakovském Wawelu, vedle řady polských králů a jiných slavných Poláků. Pro Poláky se stal kníže Josef legendou.

Také jedna z legend:

Když kníže Josef sloužil ještě v 2. karabinickém pluku rakouské armády, stál pluk po jednu dobu garnizónou v Brandýse nad Labem. Odtud se traduje historka, že kníže Poniatowski v nějakém sporu s ostatními důstojníky uzavřel sázku. Přeplove prý řeku Labe na koni i s výzbrojí na protější břeh a zpátky. „Krásný Pepi“ sázku vyhrál. Na břehu prý tenkrát seděla cikánka, která mu hádala z ruky. Řekla pak německy: „*Dnes jsi se stal hrdinou Labe, ale dostane tě straka.*“ Není nutné lámat si hlavu nad tímto orakulem. Výklad je jasný: straka je německy „*die Elster*“. Stejně je i jméno řeky, ve které Poniatowski zahynul.

Výběr literatury:

Kovařík, Jiří: Napoleonova tažení IV. Pád orla. Akcent Třebíč 2004
 Capelle, Béatrice (ed.): Marechaux d'Empire. Hachette Paris 2008
 Skowronek, Jerzy: Książę Józef Poniatowski. Ossolineum Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1986
 Kukiel, Marian: Zarys historii wojskowości w Polsce. PLUS London 1949
 Kozłowski, Eligiusz – Wrzosek, Mieczysław: Historia oręża polskiego 1795–1939. Wydawnictwo państwowe Warszawa 1984

JEAN-BAPTISTE-JULES BERNADOTTE – MARŠÁL ODMÍTAJÍCÍ MONARCHII, KTERÝ SE STAL KRÁLEM (1. ČÁST)

(Mgr. Tomáš Řepa, Ph.D.)

Život maršála Bernadotta se od řady Napoleonových vojevůdců lišil. I když prokázal v mnoha bitvách statečnost, záračnými vojenskými schopnostmi neoplyval, byl spíše jen lehce nadprůměrným vojevůdcem a mezi maršály císařství výrazněji nevyčníval, na rozdíl od jiných však byl velmi organizačně zdatný, předvídatý, vypočítavý a s politickým talentem, který se nakonec obrátil i proti Napoleonovi, přestože za cestu na úplné výsluní vděčil jednoznačně právě jemu. Díky schopnosti předvídat vývoj dalších událostí a být na té správné, tedy vítězné straně se z maršála Bernadotta stal posléze král Švédska a Norska, založil královskou dynastii ve Švédsku,

Pohled na Pyreneje z Bernadottova rodiště Pau

kteřá tam vládne dodnes, a především se stal jednou z výrazných a vlivných postav turbulentního dění konce 18. a 1. poloviny 19. století v Evropě. Své výjimečně úspěšné cesty si byl i sám vědom, a přestože nedosáhl takového věhlasu jako sám Napoleon, jeho úspěch byl trvalý a nebyl zakončen strmým pádem jako u francouzského císaře, který přecenil své síly a konec života kvůli tomu nuceně strávil ve vyhnanství.

Jean-Baptiste-Jules Bernadotte se narodil 26. ledna 1763 ve městě Pau v rázovitém Gaskoňsku v jihozápadní Francii na dohled od Pyrenejí do rodiny prokurátora – nižšího soudního úředníka, což znamenalo na tu dobu poměrně slušné živobytí i společenské postavení. Otec také trval na tom, že by se i mladý Jean měl dál věnovat jeho povolání, tedy advokacii, syn však toužil po vojenské kariéře, která ho lákala mnohem více. Na podzim 1780 se sedmnáctiletý Jean Bernadotte jen několik měsíců po otcově smrti rozhodl utéct k armádě. Byl přijat ke královskému pěšímu pluku a ironií osudu nejdříve poslán na Korsiku. Postupně se zdokonaloval ve vojenském řemesle a u nadřízených byl hodnocen kladně. Od mnoha jiných vrstevníků se lišil tím, že rád četl a vzdělával se. Inspirace příběhy lidí, kteří se dokázali proslavit velkými činy, byla motivací, která i jej samotného poháněla kupředu. Velkým problémem královské Francie však byla skutečnost, že původ byl mnohem důležitější než schopnosti; to limitovalo řadu talentovaných lidí v celé společnosti, včetně kariéry v armádě. V okamžiku výbuchu revoluce v roce 1789 byl tak mladý Bernadotte stále jen v hodnosti vrchního seržanta.

Samotné revoluční dění zasáhlo pozdějšího maršála a krále s jeho jednotkou v Marseille, kde se několikrát zachoval statečně a chladnokrevně a nechtěl dopustit, aby se události vymkly kontrole a přerostly v nikým nekontrolované běsnění lůzy. Stále více královských vojáků přecházelo na

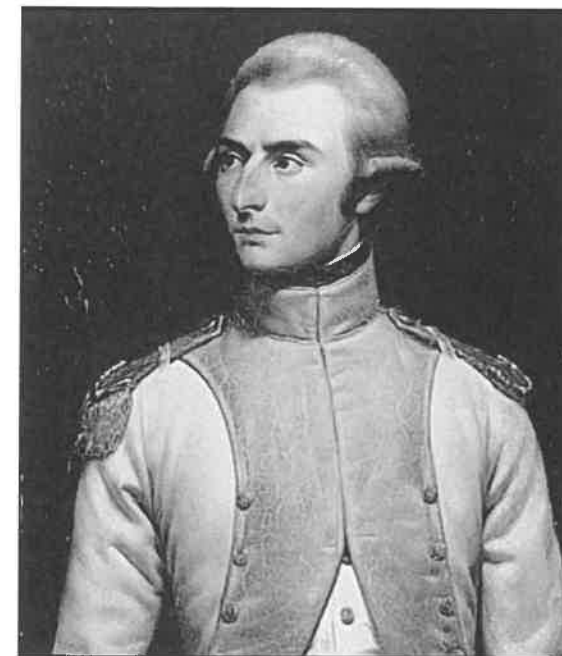
stranu revoluce. Poté, co v roce 1790 Národní shromáždění konečně zrušilo bariéru v postupu v armádě bez ohledu na původ, byl Bernadotte na podzim 1791 jmenován do hodnosti poručíka, v červenci 1793 kapitána a v únoru 1794 již do hodnosti plukovníka revoluční armády a i dále rychle hodnostně stoupal. V řadě bitev prokazoval statečnost, vedl vojáky k disciplíně, pěstoval v jednotkách bojový duch a vysokou morálku. Bernadotte bojoval se svými vojáky v Belgii, v červnu 1794 již v hodnosti brigádního generála. Období teroru, kdy se skupiny francouzské společnosti obracely proti sobě a stačilo pouhé podezření, aby dotyčný skončil pod gilotinou, přečkal nakonec bez úhony, byť mu několikrát hrozilo nebezpečí.

V říjnu 1794 dosáhl Jean-Baptiste Bernadotte hodnosti divizního generála, přičemž se v bojích v taženích vyznamenali zejména generálové Ney, Kléber, Marceau, Jourdan a právě Bernadotte. Armáda pod velením Jourdana operující v Belgii, Nizozemí a po překročení Rýna i v Německu dokázala drtivě porazit Rakušany. Tímto tažením počíná další fáze strmé a oslnivé kariéry pozdějšího maršála a krále, ještě strmější hodnostní postup měl již pouze sám Napoleon. S rokem 1795 již s vedoucí úlohou Direktorie ve francouzském státě se směr dalších válečných tažení stále víc soustředil na dobývání nových území a vývoz myšlenek francouzské revoluce, kterých se okolní monarchie velmi obávaly. Bernadotte se účastnil několika tažení na Rýně a od března 1797 i v severní Itálii.

Zajímavostí tohoto raného období vojenské kariéry může být i fakt, že Bernadotte se staral nejen o osud svých vojáků, ale i svých soupeřů a nepřátel, což nebývalo zvykem.

V několika případech projevilo milosrdenství, často nechával recipročně vyměňovat zajatce, snažil se šetřit civilní obyvatelstvo a sídla na nepřátelském území nenechával zbytečně drancovat. Tato jakási „laskavost“ se nakonec stala charakteristickým rysem jeho přístupu k vojenskému řemeslu, čímž si postupně získával respekt i ze strany nepřátel Francie. Vojáci z jemu podřízených jednotek navíc měli jistotu, že se bude starat o jejich pohodlí stejně jako o své vlastní (bylo to poznat jak na stavu uniforem, tak na zásobování proviantem), což nakonec vedlo k řevnivosti a k některým názorovým střetům s jinými veliteli, kteří to považovali za změkčilost, přičemž jejich vojáci trpěli v daleko větší míře nedostatkem v téměř jakémkoliv ohledu.

Bernadotta však již záhy nečekaly pouze výzvy na bojišti, ale i při plnění politických úkolů. Direktorium v lednu 1798 rozhodlo, že bude jmenován velvyslancem ve Vídni, což neodpovídalo

Poručík 36. řadového pluku Bernadotte roku 1792 (Louis Félix Amiel, 1834)

diplomatickým zvyklostem a také to vyvolalo nesouhlas na rakouské straně. Republikánský generál bojující proti Rakousku již ve čtyřech kampaních byl pochopitelně trnem v oku rakouským představitelům a rovněž i francouzské royalistické emigraci, jeho diplomatická mise byla nicméně cennou zkušeností a nedá se říct, že by dopadla debaklem. Bernadotte navíc navázal důležité kontakty s diplomaty, politiky, státníky a umělci (mladý skladatel Ludwig van Beethoven) ze všech koutů Evropy. To vše se mu později mělo hodit. Diplomatická mise neměla dlouhého trvání, 15. dubna 1798 opustil Bernadotte i s doprovodem Vídeň poté, co došlo k politováníhodnému incidentu, kdy byl rakouským důstojníkem spálen provokativně vyvěšený republikánský prapor na budově francouzského velvyslanectví a rozbouřený dav následně vnikl dokonce i přímo do budovy, kde poničil vybavení. Zastavit se jej podařilo až po několika varovných výstřelech a s výmluvně tasenými meči. Bernadottovi šlo v ten moment o život stejně jako všem z této francouzské diplomatické mise. Nejen Vídeňané, kteří se této události aktivně účastnili, ale možná i záměrná habsburská liknavost prošetřit tento incident poskytla Francii jednu z dalších záminek k válce, která na sebe nenechala dlouho čekat.

Jak tomu bývá, v životě každého člověka jsou přítomna setkání s mnoha jinými lidmi, ale jen některá z nich se ukáží být osudová. Jedním takovým bylo pro Bernadotta nepochybně setkání s mladým korsickým rodákem a talentovaným vojevůdcem Napoleonem Bonapartem na italském tažení v roce 1797. O vojenském talentu Napoleona toho bylo napsáno mnoho, fakt je ten, že jeho výrazná a dominantní osobnost zapůsobila i na Bernadotta už jen proto, že jeho vojenské schopnosti a znalosti na tomto poli byly nesporné; to také nutilo ctižádostivé generály ke spolupráci a přinášelo výsledky. Jinak tomu však bylo na politickém kolbišti, kde Napoleon a Bernadotte často působili spíše jako soupeři s rozdílnými názory a ambicemi. Napoleon sám takto i dle jeho názoru lstivého Bernadotta do určité míry také vnímal. Jejich vztah však výrazně ovlivňovalo jedno důležité Bernadottovo rozhodnutí v osobní rovině.

Bernadotte se krátce po návratu z Vídně a odmítnutí dalších diplomatických úkolů (velvyslanectví v nizozemském Haagu) seznámil se svojí osudovou ženou – Desirée Clary, kterou krátce poté požádal o její ruku a ona souhlasila, protože náklonnost byla vzájemná. Na tom všem by nebylo nic zvláštního, kdyby se nejednalo o bývalou snoubenku Napoleona Bonaparta, který však dal nakonec přednost vlivné a důležitými kontakty oplývající Joséphine de Beauharnais. Bernadotte se tímto sňatkem navíc dostal blízko i k dalším členům rodiny Bonapartů. Sňatek s Desirée konal 17. srpna 1798 a za svědky šli starší Napoleonův bratr Josef Bonaparte s manželkou a mladší bratr Lucien Bonaparte rovněž s manželkou. 4. července 1799 se narodilo jejich jediné společné dítě, syn Oskar. Ve svých důsledcích znamenal sňatek s Desirée pro Bernadotta další vzestup a sám Napoleon se později nechal slyšet, že právě díky tomuto sňatku se mohl těšit jeho dlouhotrvající podpoře. Ať to již bylo nakonec jakkoliv, je jasné, že od tohoto okamžiku Bernadottova kariéra nabrala další dynamiku. A je potřeba zmínit i fakt, že přátelské vztahy s řadou členů rodiny Bonapartů si Bernadotte zachoval i v době, kdy už byl značnou částí francouzské společnosti i přímo Napoleonem zavržen.

Rok 1798 a 1799 se nesl v duchu opětovného nepřátelství mezi Francií a Rakouskem, ke kterému se postupně připojily i Velká Británie, Rusko, Neapolsko, Portugalsko a Turecko. Konflikt známe pod názvem válka druhé koalice a končí jím francouzské revoluční války, které střídají války napoleonské. Charakter války se i nadále dynamicky měnil, pohyblivost armád byla větší a cíle kampaní byly daleko smělejší než doposud. Napoleon odplul do Egypta, kde sice vítězil v bitvách, ale vnitropolitická situace ve Francii se nadále komplikovala a vláda Direktorია se uka-

zovala čím dál problematičtější, navíc ani mezinárodní situace Francie nebyla záviděníhodná a proti více než 350 tisícům vojáků druhé koalice mohla Francie postavit v této fázi války jen asi 170 tisíc mužů. Schopní generálové (Napoleon, Kléber) byli navíc nasazeni právě především v Egyptě.

Bernadotte se účastnil války v Evropě, konkrétně Jourdanovy ofenzivy v Německu, která ovšem skončila neúspěchem. Rakouský arcivévoda Karel si v této kampani vedl dobře a francouzské armády odrazil. Úspěšný nebyl ani generál Masséna a nuceně ustoupil do Švýcarska. Bernadotte kooperoval s dalším budoucím maršálem Neyem a povedlo se jim lští získat a obsadit důležité město Mannheim. Od tohoto momentu zůstali Ney a Bernadotte přáteli a často si psali, dokonce i v době, kdy byl Bernadotte již na straně nepřátel Francie. Slabší síly Francouzů neumožnily další postup v Německu. Naopak armáda začala ustupovat a Direktorium nebylo schopno zajistit adekvátní posily. Jaro a léto 1799 přineslo řadu francouzských porážek, z nich nejhorší se odehrály i díky schopnostem generála Suvorova na italské frontě, kde byli Francouzi na hlavu poraženi a to, co bylo v předchozích válkách získáno, bylo nyní ztraceno. Znechucený Bernadotte na čas opustil armádu, odmítl se ale pustit do protiústavních aktivit, byť Direktorium se otřásalo v základech a řada jeho členů byla donucena abdikovat.

V zoufalé situaci na frontách byl na ministerstvo války povolán právě Bernadotte, a to zejména díky své věrnosti republikánským ideálům, spolehlivosti a pracovitosti. Od července do září 1799 si mohl Jean-Baptiste vyzkoušet jednu z nejnáročnějších pozic, kterou kdy zastával. Zastáncem jeho jmenování byl především Barras jako nevlivnější člen Direktorია. Nový ministr se s vervou ujal práce a řešil především oblast dalších nutných odvodů do armády a také se střetl s ministrem financí o prioritu právě ve financování armády. Od zahraničních bankéřů byly nakonec získány další nutné prostředky v celkové výši 2 milionů franků. Ve funkci si celkově počínal poměrně obratně, a i když situace byla i nadále kritická, francouzské armády dosáhly opět několika důležitých úspěchů (zejména v Holandsku). Bernadottova popularita rostla, což nelibě nesli někteří členové zdiskreditovaného Direktorია, které působilo čím dál méně akceschopně. V létě 1799 se válečná štěštěna začala konečně obracet i v Itálii a ve Švýcarsku, došlo k roztržce mezi Rakušany a Rusy, přičemž Suvorovova vítězství chtěli Rakušané využít jen ke svému dalšímu užítku a vystavili tak ruského spojence dalšímu zbytečnému

Maršálův portrét (Johann Jacob de Lose)

strádání při postupu do Švýcarska a nakonec i částečnému obklíčení, kterého bylo dosaženo díky vítězství francouzského generála Massény v bitvě u Curychu. Na tento vývoj následně reagoval car Pavel I. stažením armády zpět do Ruska.

Francie se opět propadala do chaosu, ve Vendée a v Bretani navíc opět propukly rojalistické vzpoury, v září 1799 Bernadotte rezignoval na svoji pozici ministra války, a to i na základě intrik některých členů Direktorია. Generál Bonaparte se v říjnu 1799 bez svolení Direktorია vrátil z Egypta, kde zanechal britským loďstvem odříznutou jinak neporaženou armádu. Tímto krokem se osud Direktorია naplnil. 9. listopadu 1799 se odehrál známý převrat, v jehož důsledku zanikly jak Direktorium, tak i Rada starších a Rada pěti set a Napoleon Bonaparte stal prvním ze tří konzulů; ve skutečnosti však vládl především sám i proto, že za ním stála armáda. Byla navržena změna ústavy. Francouzský národ toužící po nalezení stability vyjádřil v plebiscitu ze 7. února 1800 Napoleonovi i nové ústavě výraznou podporu. To byl začátek Napoleonovy neomezené vlády. Bonaparte se snažil do svého plánu zapojit i Bernadotta, do samotného spiknutí se však Bernadotte zapojit nechtěl a nenechal, ale také proti němu nijak nevystoupil a vychytrale si počkal, jak celá záležitost dopadne. To je dá se říct pro přístup k politickým záležitostem pro celou kariéru budoucího maršála a krále vlastně i typické.

V tento moment se zdálo, že Bernadottova hvězda pohasíná, protože si zavčas neuvědomil, kam se ubírají kola dějin, nakonec však žádný postih generála nepostihl, Napoleon se chtěl usmířit s republikány a zejména s úspěšnými a známými generály. 23. ledna 1800 byl tak Bernadotte jmenován státním radou pro válečné záležitosti. Jen krátce předtím se také účastnil s významnou funkcí hlavního svědka svatby Karolíny Bonapartové s generálem Muratem (byť vztahy mezi Bernadottem a Muratem nikdy nebyly ideální a žárlili na sebe). Také se začala vytvářet nová armáda pro italské tažení, která měla napravit všechny porážky z poslední doby s centrem ve městě Rennes a zároveň mělo být definitivně zlikvidováno rojalistické povstání ve Vendée. V tom všem měl Bernadotte sehrát svoji důležitou roli ve velení a měl i nadále Napoleonovu důvěru, i když spolu často v řadě záležitostí nesouhlasili. V létě 1800 proběhl i pokus o anglické vylovení na poloostrově Quiberon. K úspěchu to však nevedlo, Angličané měli příliš málo sil (jen asi 1500 mužů) a byli rychle odrazeni. Bernadotte se k civilistům ve Vendée snažil věrně své dosavadní tradici chovat spíše přívětivě a povstání konečně definitivně zkonsolidovat. I tak nebyl tento kraj ani v následujících letech zcela bezpečný.

Mezitím 14. června došlo k rozhodující bitvě italského tažení u Marenga. Bitva už se zdála být prohranou, ale po příchodu posil generála Desaix a drtivém protiútokem, při kterém generál Desaix nešťastně padl, skončila bitva jasným francouzským triumfem a otřesení Rakušané souhlasili s nevýhodným příměřím. Už v červenci 1800 byl Napoleon zpět v Paříži, kde se odehrávala řada intrik a domlouvala se možná spiknutí proti prvnímu konzulovi, přičemž policejní aparát ministra Fouchého se skutečně činil, v určitých momentech padlo podezření i na Bernadotta, který ale všechna obvinění ustál. Bernadotta mrzelo, že nemohl zasáhnout do bojů v Itálii a získat si další vojenskou slávu, čekal tedy na další armádní posílání.

Původně se uvažovalo tom, že by převzal velení Portugalské armády, které měla za cíl přinutit Portugalsko k vystoupení z aliance s Británií, toto velitelské místo ale nakonec Napoleon dal svému švagrovi Leclercovi. Nakonec dostal Bernadotte velitelský post v Brestu, kde se měla shromážďovat armáda pro možné vylovení v Irsku. Po uzavření míru s Velkou Británií v Amiens v březnu 1802 se však ani tento úkol nakonec nerealizoval a Bernadotte měl čím dál silnější pocit, že je přehlížen. Jeho frustrace stoupala a také si všímal čím dál silnějších Napoleonových autoritářských sklonů,

bezpečné útočiště tak nacházel především ve své rodině a sledoval, jak jeho malý syn roste. Někdy v této době se také začala formovat nevráživost mezi Bernadottem a Davoutem, tedy mezi dvěma budoucími maršály. Davout jako toho času generál zodpovědný za vedení vojenské policie, Bernadotta neustále podezřival z účasti na spiknutí proti prvnímu konzulovi, žádný hmatatelný důkaz takového plánu však neexistoval, dokonce byli nasazeni špehové, kteří hlídali Bernadottův dům. Vztahy mezi nimi už nikdy nebyly dobré a nakonec přerostly v otevřenou nenávisť.

Po plebiscitu v létě 1802 Senát prohlásil jménem lidu Napoleona doživotním konzulem. V armádě byl proti tomuto kroku znát odpor především u Bernadottových jednotek, čehož si nešlo nevšimnout. Přesto však byl Bernadotte navržen guvernérem americké kolonie Louisiany. Možná i z důvodu, aby byla mezi Napoleonem a Bernadottem co největší vzdálenost. Budoucí král však zůstal obezřetný, bylo mu jasné, že efektivně spravovat území, které bylo pětikrát větší než Francie a které bylo po dlouhou dobu jablkem sváru především mezi Francií a Španělskem, by vyžadovalo velké množství prostředků i sil. Na budoucí dění v tomto prostoru také s obavami hleděli Britové. Nakonec se Bernadotte opět do velké míry prozíravě rozhodl své jmenování nepřijmout, místo toho akceptoval následnou nabídku na velvyslance ve Washingtonu. Než se však stihl ujmout své diplomatické mise, došlo ke dvěma událostem, které mu v tom definitivně zabránily. V dubnu 1803 se Napoleon rozhodl za velmi nízkou částku 15 milionů dolarů prodat celé území Louisiany Spojeným státům americkým, čímž se jejich rozloha zdvojnásobila, a především v květnu 1803 došlo k opětovnému vyhlášení války mezi Francií a Velkou Británií. Bernadotte se tak rozhodl pro další vojenské posílání a Napoleon se jej nedokázal zbavit umístěním v žádné vzdálené destinaci.

Válka sice byla vyhlášena, ale pro Bernadotta nejdříve znamenala jen zhruba roční pobyt v Paříži. Teprve poté se daly do pohybu další přelomové události, které změnily podobu Evropy a vedly k významnému přepsání hranic. V únoru 1804 byl navíc kvůli plánovanému spiknutí zatčen Bernadottův přítel generál Moreau, který se kvůli tomu ocitl až do roku 1813 ve vyhnanství v USA. Je možné, že by Bernadotte dopadl podobně, kdyby nezasáhla jeho žena Desirée a přiměla jej k větší smířlivosti s politickým stylem Napoleona. S Moreauem však zůstal v kontaktu i nadále a jejich podobné smýšlení a odpor proti vládě silné ruky ještě mělo sehrát roli na konci napoleonských válek. Nyní však nadcházal čas nejvýznamnějších francouzských tažení, který spojil dohromady Napoleony i Bernadotovy ambice. Kola dějin se opět roztočila!

Na jaře 1804 byl již Napoleon definitivně rozhodnut změnit formu vlády z republiky na císařství, potřeboval k tomu i podporu dalších známých osobností, chtěl dosáhnout jakési kontinuity a alespoň zdánlivě stmelit různé proudy ve společnosti. Jean-Baptiste Bernadotte byl zklamán z konce republiky, v jejíž zřízení upřímně věřil, při schůzce s Napoleonem mu však na jeho jednoznačně formulovanou otázku, zda bude s ním či bude stát stranou, odpověděl, že s ním bude loajálně spolupracovat. Proto byl Bernadotte zařazen mezi prvních 18 maršálů císařství. Šlo o důležitý signál pro celou francouzskou společnost. Senát 18. května 1804 rozhodl, že se první konzul Napoleon Bonaparte stane císařem Francie. 19. května 1804 byli kromě Jean-Baptiste Bernadotta (v té době 41letého) jmenováni maršály Francie také Berthier, Murat, de Moncey, Jourdan, Masséna, Augereau, Soult, Brune, Mortier, Ney, Davout, Lannes a Bessiéres k bojové službě. K těmto celkem 14 přibýly ještě 4 do čestné funkce maršála – Kellermann, Lefebvre, de Pérignon a Serurier. Na maršálských holích bylo uvedeno: „*Terror Belli Decus Pacis*“ – „strach ve válce, ozdoba v míru“. Na slavnostní recepci Bernadotte pronesl kromě nutných náležitostí v podobě slibu věrnosti také smířlivý proslov, že je připraven bojovat za císařství, po kterém mu Napoleon stiskl ruku a řekl mu, že není jen jeho císař, ale také přítel.

Limity loajality všech zmíněných maršálů a mnoha dalších důstojníků i občanů prověřily další události a válečná strádání. Napoleon si byl vědom, že věrnost kohokoliv není bezmezná a bude záležet především na tom, jak úspěšná bude jeho vláda. Bernadottův příklon k Napoleonovi pomohl sjednotit citění v armádě, k jejíž službě se posléze drtivá většina jejich příslušníků hlásila a vnímala ji jako prestižní záležitost. I zde však hrály roli momentální úspěchy. Bernadotte byl jmenován správcem Hannovera na severu Německa, jež bylo obsazeno na úkor Británie, která

Bernadotte jako maršál císařství

jej měla původně v držení. I zde se projevovaly maršálovy organizační schopnosti a politické vlohy, díky kterým si získával popularitu nebo alespoň neutrální postoj a respekt i mezi místními obyvateli. Na více než rok byl pohlcen tímto úkolem, který jej odvedl z centra dění ve Francii a také daleko od císaře, se kterým měl v tomto období dobré vztahy. Bernadotte se také účastnil Napoleonovy císařské korunovace 2. prosince 1804 a měl při ní prestižní roli jednoho z těch, kteří nesli odznaky nového císaře. V rámci armádní hierarchie byl Bernadotte na třetím místě po Berthierovi jako náčelníkovi štábu a Muratovi jako veliteli kavalérie. Byl také obdarován nádherným sídlem v centru Paříže a venkovským sídlem a plynuly mu značné příjmy z přiděleného území, které u každého maršála zahrnovalo jinou část Francie a jejích departementů. U Bernadotta šlo o jižní Francii. Válečná mračna nad Evropou se však opět stahovala, s Británií válka ustrnula na bodu, kdy pevnině dominovala Francie a mořím a oceánům Britové, na kontinentě byl však za-

tím příslovečný klid před bouří a napoleonskou Francií chtěly další mocnosti vyzvat k dalšímu souboji (možná i pod dojmem nedávných porážek) pokud možno obezřetně. Zejména Rakušané měli z další války právem obavy.

Atmosféru však narušila poprava vévody d'Enghien v březnu 1804, kterou ostře kritizovalo především carské Rusko a také Napoleonovo oznámení o přeměně Italské republiky na království pod jeho vlastní vládou, což neslo nelibě zase zejména Rakousko. Na pobřeží kanálu La Manche bylo dislokováno několik obrovských táborů, kde se cvičila napoleonská císařská armáda kvůli přípravě na vylodění ve Velké Británii. Vystřídalo se zde minimálně 200 tisíc mužů, šlo o elitní vojenskou sílu té doby. Doby revolučních válek, kde byli nasazeni dobrovolníci v roztrhaných uniformách, byly tytam. Francie na poli válečnictví udávala tón a brzy se to mělo pro její soupeře nepřijemně razantně ukázat i na bitevním poli.

24. srpna 1805 vyhlásilo Rakousko Francii válku. Počínaje 25. srpnem 1805 se tak postupně celkem 7 sborů *Grande Armée* dalo na pochod do nitra Evropy proti Rakousku a Rusku, s vyloděním v Británii se Napoleon rozloučil poté, co se dozvěděl, že se admirál Villeneuve stáhl do

španělského přístavu v Cadizu a nemohl být nápomocen; jeho další postup, který vedl k fatální námořní porážce u Trafalgaru, již známe. Napoleonova pozornost se v létě 1805 již však naplno zaměřila na pevninu a prvnímu sboru, který se přesouval z Hannovera, velel právě Bernadotte. Maršála velmi rozzlobilo, že mu bylo odňato jeho jezdecktvo (Kellermanova lehká jezdecká divize) a bylo dáno pod velení Murata, se kterým měl špatné vztahy, disponoval tak silami okolo 18 tisíc mužů (dvě pěší divize generálů Droueta a Rivauda).

Bernadotte postupoval se svými vojáky přes neutrální území Hesenska-Kasselu, kde dodatečně získal povolení k průchodu od hesenského kurfiřta Viléma I. Ve skutečnosti však neměl na výběr a nemohl francouzskou armádu nijak zastavit. Bavorsko ve válce třetí koalice vystupovalo z podobných důvodů jako francouzský spojenec, protože tušilo, že narušení suverenity ze strany Rakouska by pro něj mělo další následky, kdežto Francouzi slibovali, že se zasadí o obnovení svrchovanosti bavorského území. Bavorská armáda o síle 20 tisíc mužů byla předána pod Bernadottovo vrchní velení, vojenská hodnota těchto vojáků však byla diskutabilní a disciplínou a nadšením bojovat za Francii zrovna neoplývali. Pod Bernadottovo velení vzápětí přešel i druhý sbor generála Marmonta, Bernadotte tak velel celému levému křídlu francouzské armády. Všechny tyto jednotky pak vedl přes území v té době neutrálního Pruska v Ansbachu, čímž Napoleon velmi popudil pruského krále. Průchod, který znepokojil Rakušany, kteří byli pod velením Macka soustředěni u Ulmu, však byl jinak proveden rychle, s velkou pečlivostí a bez větších problémů, na což byl i sám Bernadotte hrdý.

7. října 1805 po namáhavých pochodech dorazily sbory maršálů Bernadotta, Lannese, Soultů, Davouta a Murata k Dunaji, čímž dokončily obklíčení či spíše nejdříve jen odříznutí Mackových sil. Ty se sice pokoušely z této pasti dostat, ale drtivě většině z nich se to nezdařilo. Tento postup je dodnes dáván za vzor úspěšné strategie v konfrontaci s protivníkem, který si počíná až příliš lehkovážně a situaci podcení. Další důležitý úkol byl pro maršála Bernadotta ve vytvoření linie proti blížícím se Rusům. Maršál měl také tu čest obsadit hlavní bavorské město Mnichov a vzít do zajetí nepočtené rakouské síly, které ve městě zůstaly. Rakušané byli na lopatkách, ale válka pokračovala, početné ruské armády přicházely Rakušanům na pomoc, a i některé rakouské elitní jednotky zůstaly nedotčeny. Velkou potupu představovalo obsazení hlavního města Vídně francouzskými vojsky, lstí byl obsazen i most na sever přes Dunaj a armáda se mohla dále přesouvat i na levý břeh Dunaje. V listopadu tak začalo obsazování Moravy a *Grande Armée* obsadila Brno. Rozhodující střet celého tažení byl již blízko a Bernadotte v něm také chtěl sehrát svoji roli. V dosavadním průběhu kampaně zatím jeho vojáci do velké bitvy nezasáhli.

Napoleon několikrát během dosavadního průběhu tažení maršálovi vyčítal pomalejší postup, než očekával, Jean-Baptiste však nakonec všechny úkol splnil. Napoleon leckdy nechtěl vidět, že postup celé armády je mnohdy odvislý i od faktorů, které ani sebelepší velitel nemůže ovlivnit. Úkolem Bernadottových vojsk bylo především zajistit prostor pomezi Moravy a Čech tak, aby nemohlo dojít k nějakému nebezpečnému výpadu ze strany rakouského arcivévody Ferdinanda. Pro tento účel byly využity zejména síly spojeneckého bavorského sboru generála von Wrede v okolí Jihlavy. Spojení několika ruských sborů a zbytku rakouských sil na jižní Moravě ani přes veškerou snahu Francouzi nedokázali zabránit. Až v průběhu listopadu se Napoleon dozvěděl o drtivé porážce u Trafalgaru, která se odehrála 21. října 1805. V tento moment věděl, že musí ostatní členy třetí koalice jednoznačně porazit v rozhodující bitvě, aby porážku na moři dokázal odčinit. Slavkov se stal místem, kde mělo dojít k rozhodujícímu střetu celé války.

Popisovat detailně průběh bitvy u Slavkova, která je po právu cílem zájmu mnoha historiků,

odborníků na napoleonskou problematiku či jen amatérských nadšenců o toto střetnutí, by bylo zřejmě zbytečné. Omezme se proto pouze na výklad bitvy z pohledu nasazení maršála Bernadotta. Poté, co Napoleon nalákal své soupeře, kteří měli početní převahu, ke svedení bitvy v terénu, který si sám zvolil, a díky tomu, že s nimi také hrál psychologickou hru, kdy se záměrně tvářil jako slabý a bojí se nevyhnutelné porážky (viz např. ono známé vyjednávání mezi Napoleonem a knížetem Dolgorukým), a proto by raději uzavřel mír, se daly do pohybu události, které vešly do dějin válečnictví. Bernadotte od Jihlavy, podobně jako Davout od Vídně měli být urychleně zpraveni o tom, aby dorazili k místu bitvy. S jejich jednotkami Rakušané a Rusové na bitevní poli nepočítali. 28. listopadu došlo ke srážce u Vyškova, odkud byly náporom ruské jízdy vytlačeny francouzské jednotky. Tím získal Napoleon definitivně představu, jaké síly a z jakého směru může očekávat.

29. listopadu 1805 v dopoledních hodinách vydal po zprávě od císařského kurýra maršál Bernadotte příkaz svým jednotkám k přesunu ke Slavkovu. Většina jemu podřízených velitelů se znala a šlo o zkušené vojáky, mezi příslušníky divizí však byli i nováčci, které teprve jejich bojový křest čekal. 30. listopadu dorazil první sbor do Brna, kterým prošel do svých výchozích pozic před bitvou. Maršál Bernadotte si určil za svůj hlavní stan zámek v Sokolnicích. 1. prosince byl maršál zpraven o své úloze v bitvě, která jej nejdříve velmi zklamala – měl být zálohou v severní části bojiště. Toho dne se také s císařem účastnil inspekce císařské gardy. I kvůli očekávanému postupu spojenců na Pratecké návrší během dne, kde se prozatím zastavili, měli kolem deváté večer již všichni velitelé sborů od císaře generální dispozice k bitvě.

Divize generála Droueta měla být na své výchozí linii jako první a Rivaudova hned za ní, jednalo se o třetí sled francouzských jednotek, jejich důležitost se však v bitvě naplno projevila. Bitva u Slavkova začala již krátce po půlnoci 2. prosince 1805, první výstřely padly na jihu bitevní linie – pravém francouzském křídle u Telnice. Z původní přestřelky lehké pěchoty na obou stranách a v menším počtu i útoky rakouské jízdy, se postupně zrodil nejdéle trvající boj a kritický bod celé bitvy. Spojenecký rusko-rakouský plán nepostrádal zajímavou myšlenku, nebyl však zasazen do reálných možností. Tím, že spojenci vsadili vše na jednu kartu, a tou bylo prorazení soustředěnými silami několika kolon pravého francouzského křídla, nutně oslabili svůj střed. Vojáci si navíc mezi sebou mnohdy nerozuměli a plán vypracovali Rakušané, přestože na bojišti bylo dominantně více ruských jednotek než těch rakouských. Kolony při své postupu si také křížovaly cestu, vznikala tím chaos a neustálá zpoždění. Toho všeho Napoleon v den bitvy využil.

Francouzská armáda byla připravena k bitvě, pomáhala i mlha, která část francouzských sil skryla, spojenci dosud nevěděli, s jakými silami se střetnou, počítali však s mnohem menším počtem, než jaká byla skutečnost. Napoleon velící v první fázi bitvy ze Žuráně, udílel ráno poslední rozkazy maršálům a ti se ihned poté rozjeli ke svým jednotkám. Bernadotte byl svým úkolem i nadále zklamán a mysl si, že by mu mělo patřit mnohem významnější místo v bitvě. Svě jednotky oslovil s tím, že nesmějí zapomínat na to, že jsou vojáci prvního sboru *Grande Armée* a podle toho se v bitvě musí chovat. Soultovi vojáci (divize pod velením Saint-Hilaira a Vandamma) od osmé ráno už postupovali vpřed, aby prorazili střed spojenecké linie a realizovali slavný lví skok, což se jim nakonec po intenzivním boji podařilo. Jak Kutuzov, tak i ruský car Alexandr viděli, že bitva je ztracena, boj však pokračoval dál.

Napoleon se pro podporu dalšího pohybu Soultových jednotek kolem 11. hodiny dopoledne rozhodl konečně využít i Bernadottův sbor. Ten jako jediný postupoval toho dne trochu pomaleji, než Napoleon zamýšlel, navíc v momentě, kdy se do pohybu dala i ruská carská garda v zoufalém pokusu, aby znovu dobyla Pratecké návrší. Divize generála Droueta tak zamířila právě na místo,

Nejznámější maršálovo vyobrazení (Joseph Nicolas Jouy, Versailles)

kde se schylovalo k dalšímu zuřivému boji, naopak divize generála Rivauda měla zaměřit severněji a podpořit jednotky maršála Lannese. Prostor mezi Bernadottovými dvěma divizemi vykryla následně Napoleonova císařská garda a granátnická divize generála Oudinota. Carskou jízdní gardu nakonec odrazila až císařská jízdní garda, jíž velel maršál Bessières. Do boje nakonec zasáhly všechny jednotky (včetně mameluků na francouzské straně) těchto elitních útvarů obou panovníků, přičemž vítězně z tohoto boje vzešli i přes těžké ztráty Francouzi.

Do bojů v centrální části bojiště se srdatě zapojili Bernadottovi muži a svojí palbou oslabili ruskou péchotu. Drouetova divize pak postupovala za poraženou carskou gardou a zastavila se až u Křenovic. Ztráty jednotek pod velením Bernadotta byly však na rozdíl od mnoha jiných toho dne jen minimální, a i to ukazuje, že zasáhly do boje až v momentě, když už bylo o výsledku bitvy rozhodnuto. Bernadotte si od Napoleona následně i vyslechl tvrdou kritiku za pomalý postup svých jednotek a císař mu nespravedlivě vyčetl, že i díky tomu přišel Soultův čtvrtý řadový pluk o svého orla, což byla jedna z mála stinných stránek pro Napoleona a Francii vítězné bitvy. Odpoledne bylo završeno obklíčení a neutralizace spojeneckých jednotek, které celý den zle dotíraly na pravé francouzské křídlo. Tím byl maršál Davout konečně zbaven problémů.

Bitva u Slavkova skončila triumfálním francouzským vítězstvím, neskončila však válka. Rusové se stahovali na východ do Uher, s Rakušany bylo dohodnuto příměří, které bylo obzvláště důležité i pro Bernadotta, který se vracel do Jihlavy, a to ustanovením, že francouzské jednotky budou okupovat určité části Moravy včetně jihlavského kraje. Situace v okolí Jihlavy se totiž po odchodu Bernadottových divízi ke Slavkovu nevyvíjela pro bavorský sbor generála von Wrede dobře a v epizodní bitvě u Štoků byl Rakušany v průběhu tří dnů a dalších souvisejících šarvátek mezi 3. a 5. prosincem 1805 poražen. Poté, co se arcivévoda Ferdinand dozvěděl o výsledku bitvy u Slavkova, okamžitě se z prostoru jihlavského kraje začal stahovat a dodržel tak podmínky sjednaného příměří. Válku mezi Rakušany a Francouzi definitivně ukončil Prešpurský mír 26. prosince 1805, který přišel habsburskou říši velmi drah a výrazně přepsal hranice Evropy.

Bernadotte opustil Jihlavu v lednu 1806 a směřoval do severního Německa ke svému dalšímu poslání. Přestože si maršál nezískal u Slavkova slávu a věhlas, jaké chtěl, a Napoleon vůči Bernadottovi přistupoval spíše s rostoucí nedůvěrou, v červnu 1806 mu udělil titul vévody Ponte-Corvo, což bylo malé území na půli cesty mezi Římem a Neapolí oceněné na hodnotu nejméně milion franků. Maršál ani jeho manželka nikdy toto území nenavštívili a nakonec o něj v roce 1810 přišli. Z hlediska nárůstu prestiže však šlo pro Bernadotta o akt velmi důležitý. Vojenská hodnota maršála však byla i nadále tou, kterou přednostně užíval. I v tomto případě u povýšení zjevně hrála roli vazba Bernadotta na rodinu Bonapartů a také fakt, že Napoleon si i nadále přál, aby alespoň symbolicky propojoval v Bernadottově osobě éru republiky (jejíž ideály v sobě maršál i nadále uchovával) a císařství.

Po bitvě u Slavkova ve válce nadále pokračovalo Rusko a Velká Británie, všichni akteři však zůstávali v napětí, zda do války také vstoupí Prusko, které vůči Francii projevovalo čím dál větší nepřátelství. Problémem se ukázalo i Bernadottovo dřívější působiště Hannoverko, které Napoleon nabídl za dojednání míru navrátit zpět Velké Británii, za jiné územní korekce je však již dříve nabídl Prusku. V září 1806 napochodovalo pruské vojsko do Saska, přičlenilo si jeho armádu a prusí diplomaté dali Francii neakceptovatelné ultimátum požadující vyklizení německých území od Francouzů až po řeku Rýn. Lhůta měla vypršet 8. října 1806. Francouzská armáda byla opět připravena, Napoleon rozdělil sbory jednotlivých maršálů s cílem, aby se mohly v případě potřeby spojit nebo bojovat samostatně, pruská armáda byla obávaný protivník a mnozí vojáci

i důstojníci se cítili být přímými pokračovateli úspěšné vojenské tradice krále válečníka Fridricha Velikého. Tehdejší Prusko však bylo jiným státem, než tomu bylo nyní. V řadě oblastí Prusové zaspali a nereflektovali na moderní trendy vojenství. Generální štáb byl přestárý a jeho práci stěžovala i osobní rivalita jednotlivých velitelů. To vše se mělo v následujících střetech s *Grande Armée*, i přes ztráty u Slavkova stále neelitnější a neefektivnější vojenskou silou té doby, rychle ukázat.

Prusové měli k dispozici nejméně 150 tisíc mužů, Napoleon jen o něco málo více. Na jeho straně však byla pohyblivost a předvídatost záměrů protivníka. Chyba pruských generálů a krále Fridricha Viléma III. byla také v tom, že pohyb armád sebevědomě nijak nekonzultovali s jediným spojencem, který jim mohl s významnými silami přispěchat na pomoc – s carským Ruskem. Francouzská armáda rychle překročila zvlněné pásmo Durynského lesa a postupovala mnohem rychleji, než Prusové očekávali. Francouzi postupovali ve třech sledech, vpravo Soult a Ney, na středu Bernadotte, Davout, Murat a sám Napoleon a vlevo Lannes a Augereau. Do prvního kontaktu s nepřítelem se dostaly právě Bernadottovy jednotky. Tentokrát měl Bernadotte k dispozici i jízdu a počínal si velmi iniciativně, na pomoc k jeho jednotkám se navíc přidávalo i Muratovo jezdecktvo. Hned v prvním střetu tak Prusové mohli poznat, že toto tažení bude velmi náročné, a když se dostanou pod tlak, hrozí jim právě díky francouzské pohyblivosti a sebranosti mezi péchotou (lehkou i řadovou) a jízdu velké nebezpečí.

Vrchní pruský velitel Hohenlohe a vévoda Brunšvický si po prvních střetech uvědomili, že Durynský les překračuje celá protivníková armáda, zahájili proto promyšlený ústup k Erfurtu. K rozhodujícímu střetnutí došlo 14. října 1806, šlo však hned o dvě bitvy, které proběhly zároveň. U Jeny na sebe narazila menší část pruské armády a hlavní síly Francouzů pod přímým Napoleonovým velením, u Auerstädtu na sebe naopak narazila hlavní pruská armáda a sbor maršála Davouta. Výsledek však byl v obou případech stejný, drtivé francouzské vítězství. Role maršála Bernadotta je v tento den rozporuplná. Hlavní střet se očekával u Jeny, navíc o den později, než jak k tomu ve skutečnosti došlo. Rozkazy, které maršál Bernadotte obdržel, byly nejasné, tak se chybně rozhodl svůj postup zastavit u Dornburgu. Pokud by pokračoval dál, patně by dokázal podpořit Davouta v bitvě u Auerstädtu, který čelil dvojnásobné přesile hlavní pruské armády. Vztahy mezi těmi dvěma maršály to definitivně pokazilo a Davout se často o Bernadottovi vyjadřoval jako o tom „prokletém Ponte-Corvo“. Svůj díl viny nepochybně nesl i maršál Berthier, jehož rozkazy byly dvojnásobně.

Maršál Davout o pomoc Bernadotta žádal po vyslání kurýrovi hned po začátku střetnutí kolem osmé hodiny ráno. Bernadottovy jednotky však na bojiště včas nedorazily a ani se nezapojily do pronásledování ustupujících Prusů. Napoleon sám navíc jen nerad a postupně přiznával, že hlavní bitvu vybojoval jeho maršál, a ne on sám. Ať to již bylo s Bernadottovou rolí u Auerstädtu jakkoliv, vyvolalo to v nasazených jednotkách pruského tažení negativní odezvu, protože to skutečně vypadalo, že Davoutovi nepřispěchal na pomoc záměrně. Sám Bernadotte sebekritiku připustil, když se vyjádřil, že se dopustil chyby, a patně byl podrážděný z toho, že by měl od Davouta přijímat něco jako rozkazy a iniciativně by postupoval nad rámec císařových rozkazů.

Celá záležitost nakonec utichla a je pravděpodobné, že byla do velké míry přikrášlena mnoha autory, kteří na tyto události měli vlastní svérázný pohled a leckdy i negativní postoj vůči Bernadottovi i pro jeho pozdější angažmá na straně nepřátel napoleonské Francie. Napoleon se sám dopouštěl chyb, které se v několika případech snažil hodit na své generály a faktem také zůstává, že pragmaticky vyznával heslo, že účel světi prostředky. Maršál Bernadotte nebyl za svoji neúčast v bitvě u Auerstädtu nijak potrestán. Další běh událostí všechny pohltil, bylo potřeba

odhodlaně pronásledovat Prusy a připravit se i na další střetnutí s Rusy. Pruská hrdost byla pryč, města se vzdávala a otevírala brány. Jen některé izolované ostrůvky odporu odolávaly.

U Halle se odehrála krvavá řež, ve které se jednotky maršála Bernadotta střetly s vévodou Württemberským, pruské byly z velké části zničeny, a to i přesto, že měly výbornou obrannou pozici. Závěrečné bodákové útoky ukončily odhodlání Prusů k dalšímu odporu. Za toto střetnutí Napoleon Bernadotta pochválil. Následně byl také obklíčen Magdeburg a otevřela se cesta na Berlín. Zbytky zničené pruské armády se stahovaly severovýchodně od Berlína. Nakonec se i sám vrchní pruský velitel kníže Hohenlohe odhodlal v Prenzlau 28. října 1806 Francouzům vzdát. Bernadottův sbor i vzhledem k dosavadnímu průběhu tažení toužil po dalším boji a uznání. Byl mu svěřen úkol pronásledovat jednotky maršála Blüchera, který na sebe záměrně poutal síly hned tři francouzských sborů, aby získal víc času pro zformování linie ve východním Prusku poté, co zbytkům Prusů dorazí na pomoc jednotky ruského generála Bennigsen.

Blücher nakonec ustoupil až do Lübecku, zde bylo přítomno i omezené množství švédských vojáků, kteří také zůstávali součástí protifrancouzské koalice. Jejich setkání s Bernadottem se mělo ukázat do jisté míry osudovým. Vedení města Lübecku nebylo nadšené, že se jich jako svobodnému hanzovnímu městu zachovávajícím neutralitu měly dotknout válečné události. Blízke Dánsko, které zůstávalo neutrální, vyhlásilo uzavření hranic. Blücher se rozhodl, že bez ohledu na cokoliv bude bojovat i přímo ve městě, a bude tak čelit náporu sboru maršála Bernadotta. Prusové nakonec začali pod velkým tlakem ustupovat. Při dobývání Lübecku kvůli zuřivému pruskému odporu padlo nejméně tisíc francouzských vojáků, ztráty Prusů však byly násobně větší, dokonce je možné, že dosáhly až osmi tisíc. Po dobytí města docházelo k rabování, kterému ani důstojníci nedokázali zabránit. Blücher nakonec se zbytkem svých sil kapituloval 7. listopadu 1806.

Bernadottovi se navíc vzdali i nasazení švédští vojáci, ke kterým se choval obzvláště šlechetně, jak měl k zajatcům už dlouhodobě ve zvyku. Maršál si díky střetnutí v Halle a počínání v Lübecku svoji u Auerstädu pošramocenou pověst alespoň o něco napravil. Prusko bylo prakticky vyřazeno z boje, ale zatím se nevzdalo, očekávaly se další boje s novými ruskými silami a Napoleon v jednom ze svých svolání sliboval, že je čeká další Slavkov. Na konci listopadu se tak vytvořila linie opírající se o významná města Varšavu a Toruň. Bernadotte se přesouval z Berlína do Poznaň a získal vrchní velení celého levého křídla, takže byl nadřazený i sborům Neye a Bessiéresovu jezdecktu. Polské tažení kladlo na vojáky obrovské nároky, jejich disciplína se zhoršovala, byli v chudé zemi bez pořádných komunikací a ve velmi chladném nevlídném počasí, na které nebylo mnoho z nich zvyklých.

Bernadotte měl za úkol kontrolu prostoru mezi Baltem a Gdaňskem, v ten moment stále v pruských rukou. Snažil se pro své vojáky obstarat dost potravin, boty a vylepšit stav uniforem. Problémy v zásobování však přetrvávaly, a to i přesto, že Poláci na francouzskou armádu reagovali víceméně pozitivně, protože toužili po obnově vlastního státu a zdálo se, že by toho mohlo být dosaženo, když bude Prusko i Rusko poraženo. Císař si byl těžkostí své armády vědom, nechtěl v ofenzivě pokračovat v zimě. Generál Bennigsen však donutil při překvapivě ofenzivním počínání Francouze znovu bojovat. Maršál Ney díky své horlivosti a navzdory rozkazům postupoval ještě dále na východ blíž ke Královci, narazil v třeskuté zimě na postupujícího Bennigsen s asi 80 tisíci muži a se zbytkem pruské armády (asi 13 tisíc mužů) pod velením generála Lestocqa. To okamžitě změnilo celou situaci a místo výběru vhodných zimních tábořišť se jednotlivé sbory opět chystaly k boji.

První Bernadottův sbor s ruskými vojsk několikrát zkřížil zbraně. Maršál si v boji počínal velmi rozhodně a ve střetu u Mohrungenu zvítězil, byť při něm došlo k nepřijemnosti v podobě

překvapivého napadení týlu celého sboru, které odnesly uloupením i Bernadottovy osobní věci. Generál Bennigsen je následně vrátil s tím, že mu dluží za mírné zacházení s jeho rodným krajem Hannoverem, kde maršál v minulosti působil. Po bitvě francouzský sbor takticky ustoupil. Bennigsen chtěl rozdrtit jak Bernadottův, tak Neyův sbor, netuše přitom, že dělá přesně to, co si Napoleon přál, protože ten chtěl zaútočit od jihu a ruské armády zcela obklíčit. Plán však byl nakonec kvůli zajetí kurýra prozrazen a Rusové ihned začali ustupovat.

8. února 1807 se Bennigsen a Napoleon střetli v jedné z nejkrvavějších bitev napoleonských válek u Jílového. Bernadotte se bitvy neúčastnil, nezkušený posel od maršála Berthiera s rozkazem k okamžitému přesunu na bojiště padl do ruských rukou, tentokrát byl tedy maršál od císaře kritiky ušetřen. Jílové navíc nevyřešilo vůbec nic, a i když Bennigsen po bitvě ustoupil, obě strany utrpěly obrovské ztráty. Bitva vstoupila do dějin také nejmohutnějším jezdeckým útokem 80 eskadron vedených Muratem. Obrovské ztráty zavinilo i špatné počasí, kdy celý Augereauv sbor omylem napochodoval svým bokem k ruským dělostřeleckým bateriím. Padlo mnoho skvělých a zkušených vojáků, mezi jinými i legendární generál těžké jízdy d'Hautpoul. Jílové oťrásl i Napoleonovým mýtem neporazitelnosti a stálo životy až 30 tisíc Francouzů a podobného počtu Rusů a Prusů.

Rozhodující střetnutí celého tažení tak přišlo na řadu až na jaře 1807. Vojáci měli konečně možnost si odpočinout, boje na několik měsíců utichly, obě strany sbíraly síly k dalším bojům. Bernadotte ještě pronásledoval pruský Lestocqův sbor, který dále oslabil. V dubnu 1807 bylo uzavřeno příměří se Švédskem a v květnu konečně kapituloval Gdaňsk. Na počátku června měla *Grande Armée* k dispozici na 160 tisíc mužů, což umožňovalo další rozsáhlé operace, generál Bennigsen se zhruba 100 tisíci muži však Napoleona opět předešel. 5. června čelil útoku u Spanden i maršál Bernadotte, při jízděm protiútokem vedl sám vojáky do boje a byl zraněn na krku kulkou. Zranění se nakonec ukázalo poněkud vážnější, i když bez trvalých následků, maršál byl ve velení prvního sboru nahrazen generálem Victorem.

14. června u Friedlandu se odehrála rozhodující bitva celého tažení, které se účastnil i první sbor pod velením generála Victora. Ten byl za své počínání v bitvě povýšen na maršála. Bennigsen se u překračování řeky zdržel a překvapilo ho, jak rychle se na místo dokázalo dostat jádro francouzské armády. Napoleon v bitvě jasně zvítězil a rozptýlil rozpačitý dojem od Jílového, carské Rusko stála tato porážka nejméně 20 tisíc mužů, Francouzi přišli asi o osm tisíc vojáků. Ruská armáda se konečně stáhla až za hraniční řeku Němen a 25. června se setkal císař Napoleon s carem Alexandrem I. v Tylži. Aniž to mohl někdo tušit, v tento moment byl císař Napoleon na vrcholu moci. Prusko ztratilo rozsáhlá území a Rusko s Francií podepsalo dokonce spojeneckou dohodu namířenou proti Velké Británii. Systém kontinentální blokády, který Napoleon chtěl vnutit celé Evropě, se však ukázal jako nefunkční a později vedl k dalším potížím. Car byl donucen tolerovat vznik Velkovévodství varšavského pod saskou správou.

V červenci 1807 se již uzdravený Bernadotte dočkal dalšího úkolu v podobě jmenování guvernérem hanzovních měst na severu Německa. Bernadotta tak čekal další nelehký úkol, protože ve městech panovalo vůči Francouzům velké nepřátelství, obyvatelé byli nuceni vydržovat napoleonské vojáky, systém kontinentální blokády je připravoval o zisky a celkově šlo o nepřijemný zásah do dosavadních svobod těchto obchodních středisek. Britové i nadále vládli mořím, došlo dokonce k obsazení Kodaně, na které reagoval Napoleon vysláním Bernadotta. Dánové i pod dojmem nedávných událostí chtěli uzavřít s Francií spojenectví, k čemuž došlo v říjnu 1807. Jinak se však Napoleon ve svém rostoucím velikášství dopouštěl chybných rozhodnutí, které se nakonec ukazovaly osudnými, protože se jich finálně nastrádalo příliš mnoho. Ve smíšeném sboru maršála

Bernadotta, se kterým disponoval na severu Německa, sloužilo na základě spojenecké dohody i nemálo Španělů. Tím, že se Napoleon rozhodl na španělský trůn dosadit svého bratra a sesadit Bourbony, podnítil válku, která Francii léta vyčerpávala a kvůli negativní odezvě ve španělské společnosti, vedla až ke guerillové válce s francouzskými jednotkami, které se následně dopouštěly krutých odvet na civilním obyvatelstvu.

I Španělé pod velením Bernadotta se nakonec rozhodli, že násilím dosazeného krále Josefa Bonaparta neuznají, přešli do vzpoury a ve spolupráci s Brity, kteří jim poskytli lodě k transportu, odpluli do Španělska, kde se zapojili do války proti Francouzům. Ani Bernadotte, kterého respektovali, je již nedokázal zadržet. I to byl nešťastný následek chybného Napoleonova rozhodnutí. Maršál se jinak nikdy osobně do válek na Pyrenejském poloostrově nezapojil. Bernadotte si na severu Evropy postupně získával díky svému diplomatickému umu, štedrosti a šarmu v osobním jednání uznání a respekt, byl dokonce vyznamenán dánským králem. Invaze do Švédska, která byla původně naplánována, se nakonec nerealizovala. V průběhu roku 1808 rozdělil Napoleon velení na území Německa mezi maršály Bernadotta a Davouta. Byl si přitom dobře vědom, že se nesnášejí, a je možné, že to byl z jeho strany kalkul, protože se nemusel obávat žádného spiknutí proti své osobě, protože by se na ničem nikdy nedomluvili. Oba maršálové tak spolu byli často v kontaktu a jejich už tak pošramocené vztahy to ještě zhoršilo. Davout jako skvělý voják, ale pedantský, přísný a podezřívavý správce na cizím území uplatňoval úplně jiný styl jednání i chování, to také následně vedlo k řadě nedorozumění a střetů.

V únoru 1809 byl maršál zarmoucen smrtí své matky, o které ho informoval jeho bratr. Nebyl čas na dlouhé truchlení, protože v březnu 1809 ho čekal nový úkol, kdy převzal spojenecké saské armády, protože se schylovalo k další válce s Rakouskem, které chtělo odčinit potupu z roku 1805. Maršál s úkolem nebyl spokojen, protože měl opět na starosti jednotky, které nebyly kvalitativně srovnatelné s jednotkami francouzských veteránů. Navíc se dostával do neřešitelné situací i kvůli problémům, které způsobovaly drobné naschvály v udílených příkazech od maršála Berthiera, který Bernadotta obdobně jako Davout nesnášel a obával se jeho prestiže. Bohužel i tento negativní stav sebou nesla Napoleonova neomezená moc, která se opírala o vojenské úspěchy, proto pro něj jeho maršálové byli velmi důležití, mezi sebou však leckdy neměli dobré vztahy, žártili na sebe a málokdy dokázali efektivně spolupracovat, když nebyl na bojišti přítomen sám Napoleon. I jeho velitelské schopnosti však postupně klesaly, byly momenty, kdy trpěl nerozhodností, jeho brilantní analytické uvažování bylo více předvídatelné než za jeho mladých let. Navíc se Napoleon dopustil chyby, kterou se sám zaklínal, že ji nesmí učinit, když několikrát vyjádřil úvahu ve smyslu „nesmíme válčit příliš často, abychom naše dovednosti nepředali nepřítelům“. Výsledek neustálého válčení byl však ten, že se úroveň armád odpůrců napoleonské Francie neustále zlepšovala a reformy přebíraly i podle francouzského vzoru. Nejinak tomu bylo i v případě Rakouska, se kterým se Francie opětovně střetla v roce 1809.

Velení nad Sasy se Bernadotte i přes žádost o zproštění z tohoto úkolu adresovanou císaři nezbavil. V březnu 1809 došlo ještě k jiné události, která měla výrazně zasáhnout do maršálova pozdějšího života. Ve Švédsku došlo k palácovému převratu, když byl sesazen král Gustav IV. a na jeho místo nastoupil jeho strýc Karel, který ihned vyslal posla k Bernadottovi, toho času stále ve funkci vrchního velitele francouzských sil v severním Německu, aby ho požádal o pozastavení zbrojení, které by mohlo být namířeno proti Švédsku. Šlo tedy o jakousi formu příměří, na kterou Bernadotte přistoupil. Vzhledem k očekávané válce s Rakouskem to Napoleonovi plány rozhodně nezkřídilo, pro Bernadotta to naopak znamenalo vzrůst jeho oblíbenosti ve Švédsku.

V dubnu a květnu 1809 už se Bernadotte naplno věnoval přípravám na válku s jemu svěřenými jednotkami, přičemž v korespondenci císaře neustále varoval, že Sasové nejsou schopni operovat jako samostatný sbor a vojenské uskupení. Bernadotte měl původně vést armádu složenou ze Sasů a Poláků na území Velkovévodství varšavského, Rusko se do války nechystalo, takže měl Napoleon volné ruce pro válku s hlavními operacemi v Podunají a odlehčovací úder měl být díky Bernadottovi veden právě ze severu z tohoto prostoru. Rakousko se ani přes opakované porážky od revoluční, republikánské a nakonec napoleonské císařské Francie ve všech ohledech nepoučilo, nicméně právě díky Napoleonově španělskému dobrodružství začala proválečně naladěná klika ovlivňující císaře Františka argumentovat, že když jsou početné a nejlepší jednotky Francie odveleny do Španělska, bude možné Francii rychle porazit a získat zpět ztracená území. Proti se stavěl arcivévoda Karel, protože věděl, že reorganizace rakouské armády ještě zdaleka není ukončena, Rakušané byli již jinými vojáky než pod velením Macka o čtyři roky dříve, ale stále jim chybělo odhodlání, které v sobě nesli mnozí francouzští vojáci. Řada z nich totiž stále vnímala vlastní nasazení s odkazem na revoluci tak, že bojují za svoji zemi; toto povědomí se u branců bojujících za panovníky a šlechtu v tradičně feudálně ukotvených monarchiích mohlo rodit jen velmi těžko. Samozřejmě rozdílů ryze praktických z hlediska vojenského řemesla však zůstávalo ještě mnohem více a v nadcházející válce se to jasně ukázalo.

První krok k válce učinilo Rakousko útokem na francouzského spojence Bavorsko. Bernadottovi dispoziční byly nakonec upraveny a svůj spojenecký sbor formoval v Drážďanech. Rakousko pro válku disponovalo nejméně 190 tisíci muži, nová francouzská *Grande Armée* soustředěná v Podunají disponovala zhruba 175 tisíci muži, ale měla k dispozici další rezervy, které mohla povolát. Válka začala 10. dubna 1809 rakouským vpádem do Bavorska přes řeku Inn. V prvním momentu velel přímo na místě Berthier, protože Napoleon byl na cestě a k bojové linii dorazil až 17. dubna. Mezitím byli Bavoři zatlačeni a Davoutovu sboru hrozilo obklíčení, ze kterého se nakonec vyprostil a spojil se s dalšími francouzskými jednotkami. Arcivévoda Karel nedokázal dosáhnout svého strategického cíle a nezničil a neodřízl žádný z francouzských sborů, naopak sám ztratil nejméně 60 tisíc mužů. Po ztrátě Řezna ustoupila rakouská armáda do Čech a další jednotky ustupovaly podél Dunaje.

Do boje měl zasáhnout i saský sbor maršála Bernadotta o dvou saských divizích posílený i o jednu divizi francouzskou. 13. května 1809 byla stejně jako před čtyřmi lety obsazena Vídeň. Bernadotte u Lince zasáhl do bojů, ve kterých se shledal i s generálem Vandammem, který byl známý svou bouřlivou povahou a malým respektem k autoritám. S Bernadottem se však dobře znali, byli přáteli a dokázali efektivně spolupracovat. 21. a 22. května se však odehrála velmi krvavá bitva u Aspern a Esslingu, ve které si Rakušané vedli dobře a Napoleon přecenil své síly. Toto střetnutí si také vyžádalo život statečného a velmi schopného maršála Lannese, který si mohl dovolit jako jeden z mála s Napoleonem otevřeně nesouhlasit i ve vojenských záležitostech, protože byli dlouholetí přátelé a tykali si. I sám Napoleon byl jeho nešťastnou smrtí, kterou způsobila dělová střela a následná sepsa, velmi pohnut.

Problematické na válčení v okolí Vídně u veletoku Dunaje během kampaně 1809 se ukázala právě omezená možnost překonání této velké řeky. Tím, že Rakušané tuto slabinu odhalili, dokázali dostat pod tlak a přečíslení sbory, které se dostaly na severní břeh. Ty byly nakonec v této srážce nuceny ustoupit a Napoleon utrpěl první nepřijemnou a jasnou porážku v kariéře (byť blízko porážky byl už i u Marenga nebo Jílového), která stála život mnoho zkušených vojáků. Ti se nedali snadno nahradit, císař však povolal všechny dostupné síly, vítanou posilou byla zejména Italská

armáda s 60 tisíci muži. Armáda se koncentrovala u Vídně a Napoleon už nechtěl dopustit žádné zbrklé překračování řeky jako u Aspern a Esslingu, ale zamýšlel vše pečlivě nachystat. Povolán byl i Bernadottův sbor z Lince, maršál i nadále žádal další a silnější francouzské jednotky a velitele, protože zkušeným okem viděl, že Sasové nejsou spolehliví a postrádají patřičné zkušenosti.

Na začátku července se nezdálo se schylovalo k další bitvě obřích rozměrů, která se nakonec odehrála u Wagramu 5. a 6. července 1809. Napoleon chtěl odčinit svoji porážku a napravit reputaci a Rakušané nechtěli ustoupit, když v květnu viděli, že francouzská armáda je k poražení. Bernadottův saský sbor měl na začátku bitvy stát před císařskou gardou, na ostrově Lobau se v předvečer bitvy natěsňovalo obrovské množství vojáků z několika sborů. Po přechodu na širokou planinu na severním břehu Dunaje, kterému Rakušané tentokrát nijak odhodlaněji nebránili, se sbory začaly řadit podle Napoleonových instrukcí, Bernadottova saská jízda pod velením generála Gérarda se utkala s rakouskou těžkou jízdou a odrazila její nebezpečný pokus na proražení francouzské linie. Rakouská armáda arcivévodky Karla byla seřazena ve výhodném obranném postavení na vyvýšenině za potokem Russbach a čekala na Francouze.

Rakušané si mysleli, že 5. července se již významněji bojovat nebude, Napoleon však překvapivě zaútočil ještě k večeru na jejich formace. Bernadottovy obavy se u vsi Wagram, která dala jméno celé bitvě, naplnily, když viděl, že jeho vojáci, kteří zaútočili, mají potíže a na několika místech ustoupili. Potíže však nebyly jen v rovině odhodlání nebo disciplíny, ale i v prostém faktu, že saské a rakouské uniformy měly stejnou bílou barvu a vojáci tak někdy zasáhli i vlastní jednotky, protože si nebyli jistí, o koho se přesně jedná. V noci se tak v saských řadách rozšířil zmatek, v jehož důsledku byl Wagram vyklizen. Bernadottova francouzská záložní divize generála Dupase navíc byla poslána k posílení jiného úseku francouzské linie u generála Oudinota, takže Bernadotte postrádal další zálohy, aniž by o tom byl zpraven. Navíc se maršál dopustil chyby, po Auerstádtu možná největší v celé jeho vojenské kariéře, že nechal vojáky, kteří se stáhli z Wagramu ustoupit i od strategicky velmi důležité vesnice Aderklaa, kterou měli držet jako výchozí postavení k útoku, který měl začít následující den ráno. Aderklaa okamžitě obsadili Rakušané, což se stalo další velkou nepříjemností, která musela být dalšího dne složitě napravována.

Jinak však situace *Grande Armée* nebyla špatná, protože přes Dunaj se dostalo skoro 160 tisíc mužů. Rakušané měli k dispozici jen asi 120 tisíc mužů a ocitli se tak ve výrazné nevýhodě. Bernadotte si v obou dnech bitvy osobně počínal velmi statečně, ale saský sbor skutečně nedosahoval takových kvalit, aby se na něj mohl doopravdy spolehnout. Bernadotte byl z bojiště Napoleonem osobně odvolán, což jistě nesl velmi nelibě a dotklo se ho to. 6. července 1809 byla bitva u Wagramu pro Francouze vítězně dobojována, když se povedlo prorazit ve středu linie generála Macdonaldovi se svojí pověstnou dlouhou kolonou složenou z osmi tisíc mužů, čemuž předcházela velká koncentrace a přeskupení francouzských dělostřelců, kteří tento útok podpořili. Tlak na celou rakouskou linii už byl dále neúnosný a arcivévoda rozhodl o ústupu směrem na sever. Zde se poté u Znojma 11. července odehrála další bitva, kde již bylo rakouskému veliteli jasné, že nemůže Francouzům dále vzdorovat, a požádal o příměří.

Bernadotte se vydal po svém zbavení velení do Paříže. Císaře rozhněval ještě dalším gestem, kdy veřejně pochválil saské jednotky pod svým velením, což působilo poněkud hloupě, protože k pochvalě toho u jejich počínání na bojišti ve výsledku skutečně mnoho nebylo. Bernadotte se později nechal slyšet, že chtěl jen povzbudit sklíčené vojáky a nepočítal s tím, že se celá záležitost dostane až do novin, což byl právě fakt, který Napoleona nejvíce popudil. Definitivní mírová smlouva Rakousko připravila o další rozsáhlá území s třemi a půl miliony obyvatel, obrovské

reparace a přístup k moři. Výsledkem byl i sňatek Napoleona s rakouskou arcivévodkyní a dcerou císaře Františka Marii Luisou, která mu konečně porodila vytouženého následníka trůnu.

Maršál měl po návratu do Francie v plánu odpočívat, nakonec se však ocitl ve víru dalších překotných událostí. Britové se vylodili 28. července 1809 na ostrově Walcheren, odkud mohli ohrozit blízké Antverpy jakožto klíčový přístav. V Belgii a Nizozemí nepanovala ideální nálada, jádro francouzské armády rozděleno mezi bojiště ve Španělsku a Rakousku, přičemž francouzská ministerská rada, která vládla při Napoleonově nepřítomnosti, na svém zasedání v reakci na tuto nepřijemnou skutečnost navrhla Bernadottovo jmenování vrchním velitelem jednotek, které měly za úkol Brity porazit. 2. srpna z popudu ministra Fouchého byla svolána Národní garda v severní Francii, která umožnila vyslat proti Angličanům přibližně 100 tisíc mužů ve zbrani, byť jejich vojenská hodnota byla pochopitelně sporná. Do velení byl nakonec prosazen právě Bernadotte. Všichni čekali na Napoleonovu reakci a k překvapení mnohých s tímto postupem neměl císař problém a tuto novou maršálovu misi potvrdil.

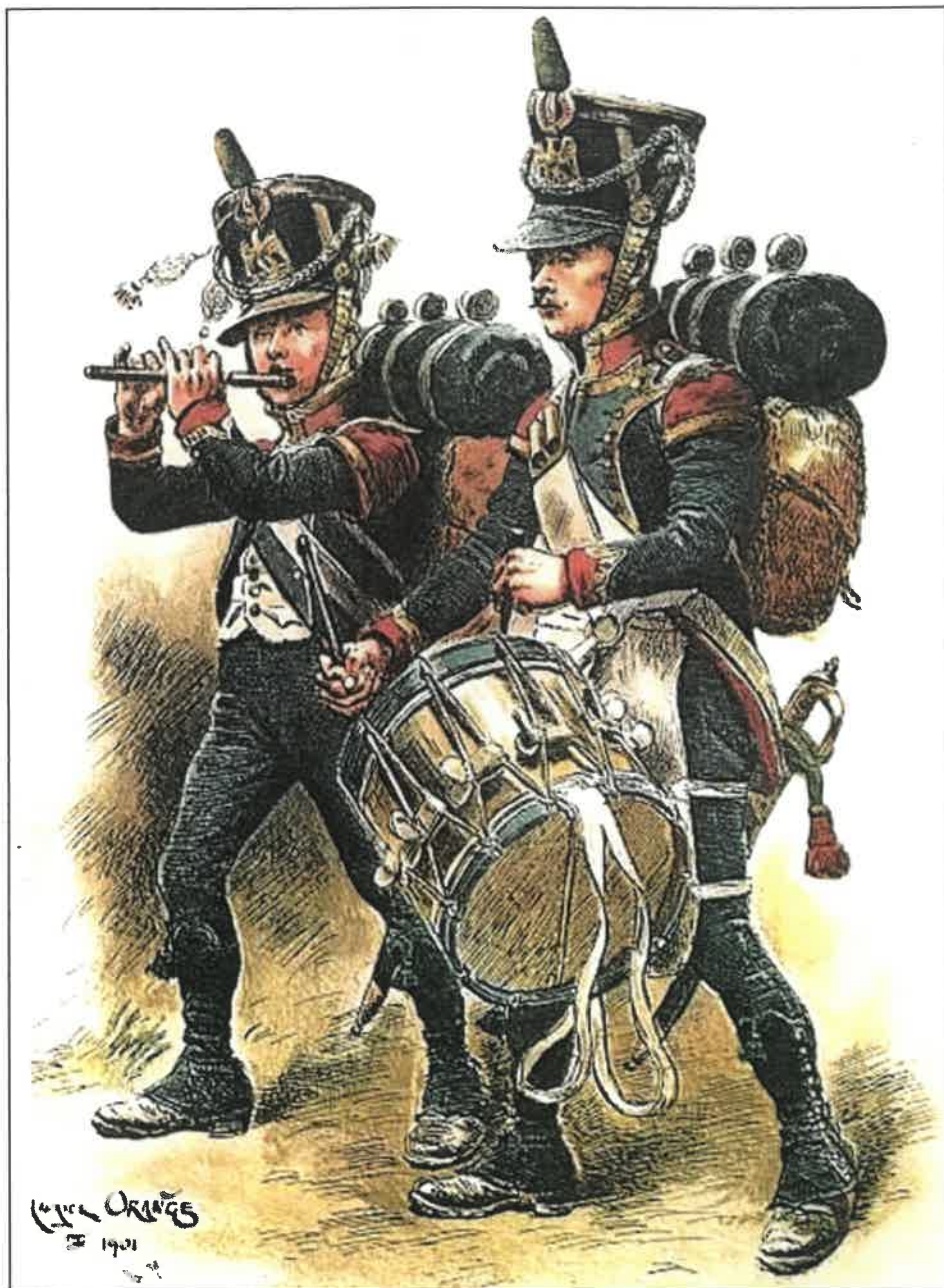
15. srpna byl již maršál v Antverpách, kde se pustil do intenzivní práce. Britové se dopustili dvou velkých chyb, vybrali místo, které se pro ně nakonec ukázalo pastí a zejména svoje vylodění nezvládli zkoordinovat s Rakušany tak, aby k němu došlo ještě před rozhodujícími bitvami v Podunají. O výsledku jejich výsadku, tedy největší obojživelné operaci (37 lodí – největší vylodovací flotila, která do té doby opustila anglický přístav) napoleonských válek, tak bylo rozhodnuto ještě před vyloděním. Pevnost Vlissingen sice kapitulovala v den maršálova příjezdu, ale jednalo se o jediný britský úspěch celé operace. Jinak zůstali izolováni na Walcherenu, kde se navíc rychle začala šířit i kvůli nezdravému klimatu zimnice šířená přemnoženými komáry, která kosila britské vojáky daleko intenzivněji než napoleonské vojáky.

Bernadotte se navíc opět projevil jako skvělý organizátor, který z omezených sil, které měl na začátku k dispozici, rychle vytvářel bojeschopné jednotky. Strategicky také situaci odhadl dobře a Brity na Walcherenu zablokoval tak, že se nemohli ani po dobytí Vlissingenu dostat z místa a postoupit. Počet ztrát na britské straně neustále narůstal a zimnicí bylo nakonec paralyzováno až 10 tisíc mužů, tedy čtvrtina celého výsadku. Ztráty dosáhly více než čtyř tisíc vojáků, jen asi 100 šlo na vrub bojovým akcím. Již v září tak bylo rozhodnuto o ukončení britské mise a poslední jednotky se evakuovaly na své lodě na začátku prosince 1809 a odpluly. Bernadotte v této misi uspěl, byl však po celou dobu sledován a pod drobnohledem jak císařových, tak Fouchého agentů, kteří každé jeho slovo hlásili na příslušná místa.

V září 1809 byl maršál odvolán, jeho vztahy s Napoleonem se nadále komplikovaly. Napoleon si myslel, že je zapojen do intrik vůči jeho osobě. Bernadotte byl povolán do Vídně, kde se s císařem několikrát setkali, při prvním setkání došlo i k bouřlivé výměně názorů. Maršál také při těchto setkáních několikrát zopakoval, že je připraven odejít do výslužby. To se však císaři nehodilo a chtěl mu najít pozici, aby se ho svým způsobem zbavil, pokud možno co nejdál od Paříže. Na stole byla především nabídka na guvernéra města Řím, jako už několikrát v minulosti však i nyní maršál lákavě vypadající nabídku nakonec prozíravě odmítl. Napoleon nakonec ustoupil a ze svých služeb maršála propustil. Ten se po mnoha letech ocitl ve Francii jako soukromá osoba bez konkrétního poslání. Schylovalo se však k další souhře okolností, která nakonec vyzvedla Bernadotta až na švédský královský trůn.

(Dokončení příště)

Velkou pestrostí uniform se odlišovali vojenští muzikanti – piščí, trubači, bubeníci a vůbec vojáci plukovních kapel, kteří provázeli vojáky svého pluku do bitvy, určovali jim pochodový rytmus a dodávali kuráž. Protože se v hluku válečné vřavy také udílely rozkazy a příkazy vojsku pomocí smluvených signálů (u pěchoty bubny, u jezdeckta polnicemi), museli být muzikanti dobře slyšitelní, slyšitelní a viditelní. (K článku na straně 42)

ČESKOSLOVENSKÁ NAPOLEONSKÁ SPOLEČNOST

WOHLLEBEN

Bulletin ČSNS

ČÍSLO 89 / ZÁŘÍ 2021

OBSAH

Zprávy ČSNS	1
Případ Austerlitz (rozhovor se Zdeňkem Chromým)	3
Srážka u Hollabrunnu a Schönggrabenu (Reiner Egger)	7
Jean-Baptiste-Jules Bernadotte – maršál odmítající monarchii, který se stal králem – 2. část (Tomáš Řepa)	23
Proč uniformy? (Dušan Uhlíř)	42

Stephan Edler von Wohlleben (1751 Wien – 30. července 1823 Wien), od 30. října 1804 starosta Vídně. V raném věku osiřel a dětství strávil ve vídeňském sirotčinci Chaos na Kärntnerstrasse 30 (Johann Konrad svobodný pán Richthausen von Chaos, který zemřel roku 1663, odkázal své jmění ve prospěch vídeňských sirotků). V roce 1789 se stal soudcem, roku 1801 ho císař František II. povýšil do šlechtického stavu. O tři roky později byl zvolen vídeňským starostou a v této funkci prožil nelehká období let 1805 a 1809, kdy byla císařská metropole okupována Francouzi, v roce 1811 následoval státní bankrot. Ve funkci setrval až do konce života, takže se stal očitým svědkem Vídeňského kongresu (1815) a o rok později založení Rakouské národní banky. (Obraz namaloval Johann Baptist Lampi v roce 1801, k článku na straně 7.)

ZPRÁVY ČSNS

- Poslední srpnový den uplynulo již 20 let od chvíle, kdy ne o své vůli navždy opustil svůj předsednický post jeden ze zakládajících členů novodobé Československé napoleonské společnosti a její první předseda **Ing. Jan Špatný**. Připomeňme si jej v tomto čísle ukázkou z jeho publikační činnosti – v roce 1990 redigoval brožuru *Srážka u Hollabrunnu a Schönggrabenu v roce 1805*, která posloužila jako průvodce účastníkům výpravy do Rakouska. Její obsah si můžete přečíst na straně 7.
- **František Kopecký**, muž vpravdě renesanční, neznající význam slova „nečinnost“, převzal v pondělí 28. června na zahradě brněnské vily Löw-Beer Cenu Jihomoravského kraje za rok 2020 „za dílo, činnost nebo oblast jednání, které výrazným způsobem reprezentuje

Jihomoravský kraj a přispívá k jeho věhlasu a dobrému jménu“. Spolu s ním převzal stejnou cenu např. i dramatik a spisovatel Milan Uhde. O dva dny později obdržel na Nové radnici z rukou primátorky Brna JUDr. Markéty Vaňkové ocenění „Osobnost nestátních neziskových organizací Jihomoravského kraje“ za rok 2020. A věren své pověsti neúnavného tvůrce a kronikáře vydal další publikaci z oblasti regionální historiografie, tentokrát s názvem *Příběhy (nejen) tvořenských četníků*, v níž představuje výsledky svého pátrání ve starých záznamech o kriminálních činech, které byly spáchány mezi lety 1921 až 1945. Křest knihy vydané k stému výročí založení četnické stanice ve Tvarožné proběhl 7. srpna, výtisky jsou k mání na tvořenském obecním úřadě.

- *Paul Richardson* a *dr. Stephen Summerfield* jsou autory v angličtině psané publikace *Vilnius 1812 – Ghosts of Napoleon's Grande Armée through their Artifacts*, která na 450 ilustracích představuje nálezy z masového hrobu 3269 obětí ústupu po kolapsu tažení roku 1812, který byl ve Vilniusu odkryt roku 2001. Zevrubný průzkum kosterních pozůstatků odhalil, jakým způsobem se na nešťastném konci vojáků mnohonárodnostní Napoleonovy

Dělostřelectvo: velitel Picoteau
3 roty 1. pluku pěšího dělostřelectva
1 rota 6. pluku jízdního dělostřelectva

Jezdecká záloha
maršál Joachim princ Murat
náčelník generálního štábu brigádní generál Belliard

1. divize: divizní generál Nansouty (přidělení brigádní generálové Piston, La Houssaye, Saint-Germain)

1. a 2. pluk karabiníků
2., 3., 9. a 12. kyrysnický pluk

2. divize: divizní generál d'Hautpoul (přidělení divizní generálové Saint-Sulpice, Fauconnet)
1., 5., 10. a 11. kyrysnický pluk

1. dragounská divize: divizní generál Klein (přidělení brigádní generálové Fénérols, Lasalle, Millet)

1., 2., 4., 14., 20. a 26. dragounský pluk

2. dragounská divize: divizní generál Walther (přidělení brigádní generálové Sébastiani, Roget, Boussard)

3., 6., 10., 11., 13. a 22. dragounský pluk

3. dragounská divize: divizní generál Beaumont (přidělení brigádní generálové Boyer, Scalfort, Milhaud)

5., 8., 9., 12., 16. a 21. dragounský pluk

4. dragounská divize: divizní generál Bourcier (přidělení brigádní generálové La Planche, Sahuc, Verdière)

15., 17., 18., 19., 25. a 27. dragounský pluk

Dragounská pěší divize: divizní generál Baraguay d'Hilliers (přidělení brigádní generálové Vonderweidt, Le Suire)

1., 2., 3. a 4. dragounský pluk

Dělostřelectvo

2. a 6. pluk jízdního dělostřelectva
6. pluk pěšího dělostřelectva

Rusové a Rakušané

generálporučík kníže Bagration (přidělení generálmajori Ulanius, Selechov, Čaplic)

granátnický pluk Kijev
Podolský mušketýrský pluk

Azovský mušketýrský pluk
6. myslivecký pěší pluk
Narvský mušketýrský pluk (1 prapor)
Novgorodský mušketýrský pluk (2 prapory)
Černigovský dragounský pluk
Pavlogradský husarský pluk
2 kozácké pluky
1 rota 4. dělostřeleckého pluku

C. k. brigáda: generálmajor Jan hrabě Nostic

4. husarský pluk Hessen-Homburg

Petrovaradžinský pohraniční pěší pluk č. 9 (jen malý oddíl neznámé síly)

(Přeložil Bohumil Sedláček, článek vznikl pod redakčním vedením Ing. Jana Špatného jako studijní materiál při příležitosti zájezdu ČSNS na bojiště u Hollabrunnu a Schöngrabernu 20. 10. 1990.)

JEAN-BAPTISTE-JULES BERNADOTTE – MARŠÁL ODMÍTAJÍCÍ MONARCHII, KTERÝ SE STAL KRÁLEM (2. ČÁST)

(Mgr. Tomáš Řepa, Ph.D.)

Syn maršála Oskar měl v roce 1810 už 11 let a Bernadotte měl konečně po letech intenzivní služby možnost trávit s ním a se svojí ženou více času. Švédsko však procházelo revolučními změnami, které ovlivnil i fakt, že mnoho mladých radikálů tíhlo k myšlenkám Velké francouzské revoluce. Švédský král Gustav IV. Adolf reagoval vlnou represe a v zahraniční politice se proti vůli značné části společnosti zapojil do několika protifrancouzských koalic. Nakonec však Švédsko bojovalo i s Ruskem a Dánskem, což bylo nad jeho síly. Zemí se šířila nespokojenost s královou politikou. V březnu 1809 byl král vzbouřenci zatčen, poté abdikoval. Regentem se stal králův strýc Karel Söndermanlandský. Parlament Riksdag se navíc chopil přípravy ústavy, která byla koncipována na principu, že král má pouze omezenou výkonnou moc ve státě. Regent se poté, co s novou ústavou souhlasil, stal králem jako Karel XIII. Aristokracie se navíc dobrovolně vzdala řady dosavadních privilegií. Krize státu však ani tak nebyla zažehnána. V roce 1809 byla podepsána mírová smlouva s Ruskem, kterou Švédsko přišlo o celé Finsko, tedy třetinu území a čtvrtinu obyvatelstva. Karel XIII. byl navíc již starý muž s chřadnoucím zdravím a další komplikací bylo, že byl bezdětný. V roce 1810 švédská diplomacie vyslala své zástupce, aby jednali o míru i s Napoleonem. Následně bylo nuceno přidat se k systému Kontinentální blokády proti Velké Británii a dalším ústupkům, zachovalo si však Pomoransko a Rujanu, které ale byly i nadále okupovány francouzským vojskem.

Švédské vládnoucí kruhy věděly, že potřebují v čele země silnou osobnost, tou však Karel XIII. rozhodně nebyl. V červnu 1810 navíc propukly další nepokoje, jejich symbolickým vyvrcholením bylo ubití a ukamenování hraběte Axela von Fersen (patrně bývalého milence francouzské

královny Marie Antoinetty a vysokého představitele švédské aristokracie) davem. Tento hrůzný akt dával následně prostor pro dynastické řešení, které by bylo výhodné i pro napoleonskou Francii. Původně Napoleon navrhoval kandidaturu svého spojence – dánského krále, na švédský trůn. Možných variant se však nabízelo více. Po konzultacích se švédským velvyslancem si Napoleon uvědomil, že volba dánského krále by pro švédskou společnost byla neakceptovatelná a vedla k dalším nepokojům. Byl navržen i vévoda Augustenburg, který měl za manželku sestru dánského krále. Švédský stát se nacházel na rozcestí, někdejší významná velmoc s tradičně silnou armádou, která byla na vrcholu v 17. a na počátku 18. století, hrála druhé housle a do evropského dění aktivně nepromlouvala. Někdejší sláva však nebyla jeho obyvateli zapomenuta, mnozí z nich toužili po tom, aby se Švédsku vrátila důstojná role lva na severu Evropy.

I kvůli těmto náladám vůbec mohlo dojít k tomu, že někteří významní švédští političtí aktéři začali pomýšlet na možnost pozvat do země některého z Napoleonových maršálů. Ve Švédsku nejznámějším byl právě Bernadotte, protože přátelské nakládání se zajatci v Lübecku v roce 1806, poměrně kladně přijímané působení a zejména administrativní schopnosti prokázané v roli guvernéra hanzovních měst na severu Německa a velení armádnímu sboru na pobřeží Baltského moře v tažení roku 1807, nebyly zapomenuty. Velitelem švédských vojáků a později francouzských zajatců v Lübecku byl hrabě Gustav Mörner, ten a řada dalších (i jeho příbuzný poručík baron Carl Otto Mörner, toho času navíc působící jako kurýr švédského krále v Paříži) se v tento moment stávali Bernadottovými nejhrořivějšími stoupenci, protože si uměli představit i na základě jeho charakteru a vlastností jeho další působení ve Švédsku.

Tak se postupně vytvořila a dále narůstala skupina příznivců Bernadottovy kandidatury. Mnoho mladých švédských důstojníků se našlo i v ideálech Velké francouzské revoluce, řada z nich a další vlivné švédské osobnosti se mezi sebou dohodly, že nejvhodnějším by byl právě Bernadotte. Svoji roli sehrálo paradoxně i to, že bylo všeobecně známo, že Bernadotte je na Napoleonovi jedním z nejvíce nezávislých představitelů armády. Carl Otto Mörner v Paříži navštívil i samotného Bernadotta a předestřel mu, v jaké situaci se Švédsko nachází a že nejlepší volbou, na které se shodla řada jeho představitelů, by byl právě tento maršál. Stanovisko švédské armády a patriotů bylo jasné v tom, že volali po vládci vojákovi. K návrhům zůstal zatím maršál rezervovaný, ale je jasné, že vzhledem k jeho cílevědomosti jej musely zaujmout. Stanovil si však rovnou dvě základní podmínky – souhlas císaře Napoleona i současného švédského krále Karla XIII.

Bernadotte o návštěvě a nabídce uvědomil i císaře, který ji nejdříve nebral příliš vážně. Tím, jak relevantních kandidátů na budoucí švédský trůn ubývalo, uvědomoval si, že jediným, kdo má naději na úspěch v kandidatuře, je i na základě nálad ve švédské společnosti právě maršál Bernadotte. Po odjezdu byl baron Mörner za svoji se švédskou diplomacií neprodiskutovanou a troufalou misi dokonce zatčen a poté odeslán zpět ke své jednotce. Právě baron Mörner však otevřel otázku, která nakonec nedala nikomu spát, a stal se ve svém mladém věku iniciátorem změny na královském trůnu. Bernadotte na jeho roli později nikdy nezapomněl a prokazoval mu svůj vděk. Napoleon si v roce 1810 konečně začal uvědomovat, že jeho politika dosazování králů bez ohledu na přání místních elit a obyvatel má leckdy nedozírné následky. Nejhorším příkladem bylo pochopitelně Španělsko.

V červenci 1810 se již otevřeně přetřásala možnost kandidatury maršála Bernadotta, ten se také nechal slyšet, že případný přestup na luteránskou víru by pro něj nepředstavoval potíž. Nakonec se situace vyvinula tak, že už prakticky nefigurovalo ani žádné jiné jméno navrhované samotným Napoleonem, který si definitivně uvědomil, že nikoho, kdo by mohl být přijat ve Švédsku tak

kladně jako Bernadotte, jednoduše ve svém okolí nemá. Napoleon se tak rozhodl využít svého vlivu, v tomto období de facto pána Evropy a za Bernadotta se přimluvil. Žádnou přímou intervencí tentokrát neučinil a je možné, že i díky tomu byla volba Bernadotta později úspěšná. Pokud by se Napoleon za Bernadotta nepostavil, s nejvyšší pravděpodobností, by se nikdy švédským králem nestal. Revoluční a napoleonské války umožnily vzestup mužů, který královské zřízení nesnášel a bojoval proti němu, teď se však na základě mocenských změn mohl sám stát králem a založit královskou dynastii, která vládne dodnes. Skutečně fascinující příběh plný paradoxů, taková však byla tato převratná doba.

Od 25. července 1810 zasedal v Orebro Riksdag, který měl otázku budoucího krále rozhodnout. Jednání bylo naplánováno na delší dobu, bylo tedy ještě možné do volebního klání vstupovat, ze začátku měl výhodu vévoda Augustenburg, pak se však sympatie začaly přiklánět k Bernadottovi. Ruští a dánští agenti nedokázali přesvědčit dost volitelů, aby to stačilo na jeho porážku. Nápomocen byl na své nepřiznané misi a se souhlasem císaře Napoleona i Jean Baptiste Fournier, respektovaný bývalý konzul v Göteborgu. Při jednáních padl i příslib finanční pomoci Švédsku, pokud bude zvolen maršál Bernadotte. Volitelé měli možnost vidět podobizny maršála i jeho rodiny, číst nejrůznější oslavné pamflety a tyto drobnosti hrály čím dál významnější roli v tom, že se maršál jevil pro čím dál početnější zástup volitelů lepším kandidátem než nevýrazný vévoda z Augustenburgu, který za sebou navíc žádné vojenské úspěchy neměl.

Nakonec to byl pod tlakem okolností i král Karel XIII., kdo se rozhodl, že bude podporovat Bernadottovu kandidaturu. 21. srpna 1810 tak byl maršál Bernadotte, vévoda Ponte-Corvo, zvolen velkou většinou hlasů švédským korunním princem. Okamžitě byl výsledek volby odeslán do Francie v dopise od švédského ministra zahraničí císaři Napoleonovi i Bernadottovi. Ihned poté si Bernadotte na Napoleonovi při jednání o budoucím úkolu vynutil naprostou nezávislost, protože byl již připraven na svoji novou úlohu a nechtěl, aby bylo Švédsko nebo on sám v jakékoliv podřízené roli. Konec konců Švédsko se mělo stát jeho novou vlastí. Cesty císaře Napoleona a maršála Bernadotta se po jeho zvolení začaly čím dál více ubírat rozdílným směrem. Jejich vztah už byl dlouhodobě narušený, Bernadotte byl nepoddajná osobnost, otevřeně císaře mnohokrát kritizoval, s řadou jeho kroků v zahraniční politice nesouhlasil, protože viděl, že Francii války vyčerpávají, řadu let jej na bojišti doprovázel, ale po bitvě u Wagramu a jeho odvolání už by se k velení patrně stejně nevrátil.

Císař Napoleon zase na Bernadotta vždy nahlížel i jako na možnou hrozbu, učinil z něj svého maršála z chladného kalkulu a viděl, že i přes příbuzenský vztah přes jeho bratra Josefa Bonaparta, a dokonce i pikantní skutečnost, že si vzal jeho bývalou snoubenku, si nerozumějí. Ani štedrost a velkorysost při odměňování Bernadottových služeb a promíjení jeho skutečných či domnělých chyb na bitevním poli a v politickém dění na tom nedokázaly nic změnit. Napoleon byl navíc cholerickou a dominantní osobností, v tomto směru si jednoduše nemohli s maršálem rozumět. Odchod na švédský královský trůn se tedy nakonec jevil oběma aktérům jako rozumné a důstojné vyústění jejich vzájemných sporů.

Napoleon daroval Bernadottovi dva miliony franků, zachoval také jeho dosavadní příjmy. Po oficiálním pozvání Riksdagu se vše začalo připravovat k odjezdu do Švédska. Napoleon se obával ruské nevole, zpráva o zvolení Bernadotta tam také vyvolala negativní odezvu, car Alexandr však věc nijak nekomentoval, naopak poslal Bernadottovi gratulaci. Je potřeba také zmínit, že Bernadottovo „královské angažmá“ bylo zcela jiného druhu, než umělé dosazení na trůn jako v případě Napoleonových bratrů či maršála Murata, tady skutečně sehrála zásadní roli i vůle Švédů

Král Karel XIII. (Carl Frederik von Breda)

samotných. Při rozloučení s císařem si Bernadotte vyslechl vřelá slova o tom, že doufá, že jeho srdce bude vždy náležet Francii a že jeho nové zájmy budou vždy v souladu s bývalými povinnostmi. Toto Napoleonovo přání zůstalo v budoucnu nevyslyšeno z více důvodů a Bernadottova politika v roli korunního prince se již odebírala skutečně jiným směrem než ta Napoleonova. S Bernadottem již ve švédské uniformě se na slavnosti rozloučili před jeho odjezdem i ostatní

maršálové. O upřímnosti přátelských gest některých z nich lze jistě pochybovat. Jako přátelé by se dali označit snad jen s Neyem a Lefebvrem, Berthier více skrytě a zejména Davout víceméně otevřeně jej naopak nesnášeli.

Nové jméno Jeana-Baptista Bernadotta znělo korunní princ Karel Johann, obdržel listinu, která ho zbavovala francouzského občanství a na cestu se tak vydával de facto již jako Švéd. Do Švédska dorazil korunní princ 20. října 1810, když přistál v Helsingborgu. Do Švédska odcestoval sám, se ženou a synem se shledal až v lednu 1811, kdy za ním také dorazili. Jako korunní princ převzal s mandátem od Riksdagu i velení armády a námořnictva. Jen asi těžko se můžeme dnes vcítit do role, jakou tenkrát Bernadotte přebíral a pocity, které zažíval, jsou asi ještě méně představitelné. Po mládí na dohled od Pyrenejí, letech vojenské služby a mnoha náročných úkolech jej čekalo posláním v zemi, kterou neznal, mezi lidmi, kde neměl vybudované vztahy, a dokonce ani neuměl tamější jazyk.

Nutno podotknout, že velkou výhodou korunního prince při jeho začátku ve Švédsku bylo jeho vojácké vystupování a nepochybné charisma a šarm, kterým si získával stoupence ve všech společenských vrstvách. I starý král Karel XIII. byl po prvním setkání s ním mile překvapen. Aristokracie zůstávala jinak spíše rezervovaná, ale velký úspěch Bernadotte zaznamenal především u vojáků a mezi střední třídou – měšťany a rolníky. Karel XIII. zůstával až své smrti formálně vládcem země, ale fakticky jím byl Bernadotte, ten se navíc snažil chovat se ve své roli spíše zdrženlivě a rychle se učil. Zklamáním pro korunního prince bylo, že jeho manželka v roli vévodkyně z Gothlandu nezískala k pobytu v chladném podnebí na severu Evropy vztah, imponovala jí Paříž, kde ještě mnoho let zůstala. Původně láskyplný vztah Desirée a Jeana-Baptista Bernadotta postupně odvál čas a odloučení. Až v roce 1823 se nechala korunovat švédskou královnou.

Korunní princ Karel Johann si ve své nové domovině vedl skutečně dobře a vysloužil si uznání. Paradoxně i navzdory tomu, že švédštinu se pořádně nikdy nenaučil. Bernadotte rozpoznal i nesmyslnost kontinentální blokády, která Švédsko nesmírně hospodářsky poškozovala, postupně začal vnímat, že Napoleonova politika je v rozporu se zájmy jeho země, kterou měl teď jako korunní princ na starosti. Důležité byly vztahy Švédska jak k Velké Británii, tak k carskému Rusku. Proti oběma těmto zemím v minulosti bojoval a dokázal jejich vojáků porážet, jako faktická hlava státu si však nepřál nechat Švédsko strhnout do mocenských her, ze kterých by se patrně již nikdy nevzpamatovalo. Švédové se dostávali pod čím dál větší tlak napoleonské Francie, jak sám Bernadotte očekával, protože poznal Napoleonovo uvažování a již před vznikem císařství měl pochybnosti, jak může koncentrace moci v rukou jediného člověka dopadnout. V závěru roku 1810 učinilo Švédsko ústupek Francii, když vyhlásilo válku Velké Británii, požadování byli i švédští námořníci do francouzského loďstva a docházelo i k dalšímu nátlaku, zde byl Napoleon ke své nelibosti opakovaně odmítnut.

Rokem 1811 již naplno probíhaly přípravy na další nevyhnutelnou válku mezi Francií a jejími spojenci a Ruskem. Car Alexandr byl sice od míru v Tylži v roce 1807 formálně francouzským spojencem, ale jeho vztahy s Francií se neustále zhoršovaly a bylo jasné, že musí dojít k dalšímu střetu, který rozhodne o dalším směřování evropského kontinentu. Napoleon mezitím neustále válčil ve Španělsku a nedařilo se mu tuto nesmírně vyčerpávající válku ukončit. Ani sebelepší a sebezkušenější armáda nedokázala bojovat jak proti jiným armádám, tak proti nepřátelsky nalaďeným obyvatelům všude okolo, které navíc komplikovaly zásobování. Ministr Fouché věděl, co se děje ve Švédsku, neboť disponoval svými špehy i zde. Velkým dilema se jevila možnost získat zpět pro Švédy ztracené Finsko, pokud by se připojili k tažení proti Rusku. Bernadotte těmto

svodům odolával, protože viděl, že by taková válka přinesla Švédsku další velké strádání, navíc s nejistým výsledkem, protože dlouhá hranice s Ruskem sebou nesla značná rizika obchvatu.

Korunní princ tak vstoupil do kontaktu i s carem Alexandrem a dalšími představiteli evropské politiky a postupně docházelo ke sblížení. Bernadottovi bylo jasné, že Finsko je vlivem změných okolností nenávratně ztraceno, ale případný zisk Norska na úkor Dánska by zřejmě veřejné mínění uklidnil. Už záhy tak začal uvažovat, jak tento plán v budoucnu uskutečnit. Válka mezi Švédskem a Velkou Británií neměla prakticky žádný obsah, Britům bylo jasné, že válka byla vyhlášena kvůli Napoleonově nátlaku. I ve Švédsku, podobně jako v Rusku, navíc porušovali pravidla kontinentální blokády. Velmi problematickým ve vzájemných vztazích se tak stalo vyslání francouzských válečných plavidel na Baltské moře, aby zabavovala švédský náklad na lodích, případně nabírala švédské námořníky do francouzských služeb. Bernadotte na hluboký dopad takového jednání v několika listech císaře Napoleona upozornil. Císař však jakékoliv argumenty ignoroval.

V lednu 1812 došlo k další svévolné a veskrze zbytečné akci dobře dokumentující Napoleonovu nesoudnost a velikášství. Bylo obsazeno (navíc ironií osudu sborem maršála Davouta, který si počínal o to víc nevybíravě a tvrdě) Přední Pomořansko patřící Švédsku. Bernadotte poté usoudil, že Napoleon už ztratil veškeré zábrany a chce ovládnout celou Evropu bez ohledu na cokoli, vstoupil proto do jednání s Ruskem a Velkou Británií a zejména v Rusku našel s carem rychle společnou řeč. Napoleon mezitím v Paříži setrávající Desirée využil pro své mocenské záměry a předal jí pro manžela memorandum požadující účast Švédska na válce s Ruskem a intenzivnější vykonávání kontinentální blokády. Nabízel za to Finsko a další možná teritoria v Rusku a Německu a také finanční odškodnění. Bernadotte však ihned pochopil, že tento plán by byl jen pastí, do které by se Švédsko zatáhlo; císaři v odpovědi napsal, že chce připojit pouze Norsko a žádnou další expanzi neplánuje.

Obsazení Pomořanska Švédsko nakonec nenechalo bez odezvy a vyhlásilo neutralitu v britsko-francouzské válce. Ihned poté se otevřely všechny švédské přístavy pro obchodní účely. Tím se Švédsko dostalo do otevřeného konfliktu s Francií. Co se v Bernadottovi odehrávalo poté, co tolik let věrně a obětavě sloužil francouzským zájmům a nyní se dostával na stranu soupeřů Francie, je těžké si představit. Faktem však zůstává, že nyní již naplno jednal v souladu s úlohou švédského korunního prince, kterou zastával. Štěstím pro Švédy bylo, že možnost invaze z Francie byla téměř vyloučena, Francie po bitvě u Trafalgaru postrádala potřebnou námořní sílu a je jasné, že Švédsko by v boji nezůstalo osamoceno přesně podle hesla *nepřítel mého nepřítele je mým přítelem* a na pomoc by s nejvyšší pravděpodobností přispěchala britská válečná flotila. Na jaře 1812 tak již bylo jasné, že Švédsko se definitivně odpoutalo od Napoleonovy politiky. Té politiky, která sice původně umožnila Bernadottovi stát se švédským korunním princem, ale která se již čím dál více vymykala z kolejí drobného přetahování se mezi velmocemi o území a sféry vlivu, ale chtěla poroučet všemu a všem bez ohledu na cokoli.

V dubnu 1812 byla podepsána tajná rusko-švédská dohoda, která obě země společně stavěla proti napoleonské Francii. Švédsko se zřeklo nároků na Finsko a Rusko na oplátku přislíbilo pomoc při získání Norska. Bernadottovou vychytralostí bylo i to, že v korespondenci s Francií zisk Norska dále také požadoval a neustále zdůrazňoval. Napoleon však na něco takového odmítl přistoupit s tím, že Dánsko je pro něj dlouhodobým a spolehlivým spojencem. Bývalý maršál se tak začal připravovat na válku, do které měl sám opět zasáhnout v roli velitele. Švédský korunní princ Karel Johann urychleně začal zavádět reformy ve vojenské oblasti, ty se sice nesetkávaly

Král Karel Johann XIV. (F. Gérard, 1811)

ihned s pochopením, ale zastaralost švédského vojenského systému byla zjevná. Došlo tak k obnovení branné povinnosti v případě války a byla omezena svoboda tisku, který byl pod kontrolou úřadů. Válka se opět blížila jako už tolikrát v posledních evropských desetiletích. Napoleona nerozrušila jen spojenecká smlouva Švédska s Ruskem, ale také uzavření příměří Ruska s Osmanskou říší v květnu 1812. Rusko si tak uvolnilo ruce, aby mohlo veškeré síly soustředit na válku s napoleonskou Francií. Napoleona však nic nedokázalo odradit od tažení do Ruska, přestože varovných signálů přibývalo a i v jeho okolí se často ozývaly kritické hlasy. Konflikt ve Španělsku navíc stále trval a ani Napoleonovi maršálové, ani on sám jej nedokázal dotáhnout do definitivního a vítězného konce.

24. června 1812 se vydala nová *Grande Armée* na pochod do Ruska, překročením hraniční řeky Němen se měla napsat další kapitola napoleonských válek a světových dějin. Konflikt, který tímto aktem započal, šlo označit za osudový, kdy vítěz bere vše a poražený vše ztrácí. Tato válka proti sobě postavila téměř všechny národy Evropy, Napoleonova armáda měla nejméně 600 tisíc mužů, ale Francouzů byla maximálně polovina z tohoto počtu. Na straně císaře stály z donucení i kontingenty mocností, které v minulosti porazil – Rakouska a Pruska, ale také řada dalších spojenců z německy mluvících zemí a také mnoho Poláků, kteří jako jedni z mála z cizích národů pod císařem bojovali dobrovolně a s odhodláním, protože stále doufali v obnovu polského státu. Bez mnoha přesvědčivých vítězství na kontinentu, z nichž nejoslavnivější byla bitva u Slavkova, by Napoleon jen těžko mohl na takové tažení vůbec pomýšlet. Protože už se ale jeho ambice přestaly vymykat skutečným možnostem Francie, bylo jasné, že příběh, který se onoho léta 1812 začal odehrávat, bude provázet mnoho paradoxů.

Švédský korunní princ by mohl být možná právem obviňován z vypočítavosti a nevděku vůči císaři, ale je jisté z řady jeho výroků z minulosti, že si uvědomoval Napoleonovy přednosti i slabiny a vlastně správně vytušil, že dosavadní směr Napoleonovy politiky není udržitelný a Francii nesmírně vyčerpává. Myšlenky Velké francouzské revoluce sice nebyly zapomenuty, ale vše měl nahradit především lesk a moc císařství, což nebylo v řadě ohledů slučitelné. A nejsmutnější efekt pochopitelně byl, jak ve Francii i jinde po Evropě přibývalo invalidů, vdov a sirotků. Švédsko se do války v létě 1812 nezapojilo, Napoleonova obří armáda zatím postupovala úspěšně do hloubky ruského území, neustále se jí však prodlužovaly zásobovací trasy, rozhodující bitvě se Rusové záměrně vyhýbali. Rusům navíc skutečně pomohlo, že se mohli soustředit pouze na útok mnohonárodnostní armády ze západu. Při důležitých jednáních Bernadotte zatím získával respekt a budil dobrý dojem u důležitých politických představitelů, s carem Alexandrem měl dokonce vztah vyloženě přátelský a ruští vojáci, kteří měli pomoci při obsazování Norska, byli posláni zpět do Ruska proti Napoleonovi. Car si i toto gesto zapamatoval a byl za něj vděčný.

Po bitvě u Borodina 7. září 1812 Francouzi obsadili Moskvu, která byla záměrně zapálena. Nabídka k příměří a uznání porážky od cara však nepřišly. *Grande Armée* rychle slábla a zálohy se ztenčovaly, naopak ruská armáda přijímala další a další brance, kteří sice nebyli zkušení válečníci, ale byli odhodlaní a houževnatí, pomáhalo jim vědomí, že brání svoji vlast. Napoleonská armáda nakonec neměla na výběr a zahájila vyčerpávající ústup z Ruska, na kterém byla vystavena neustálým přepadům a nájezdům kozáků. Situace se v mnohém podobala španělské zkušenosti s tím, že zde ještě panovalo drsné klima, zima, kterou provázely nemoci a strašlivé strádání. *Grande Armée* byla v Rusku poražena a prakticky zničena z řady důvodů, odhodlání ruských vojáků bylo jen jedním z mnoha.

Spojení Ruska a Švédska předznamenalo vznik šesté koalice, do které vstoupily Prusko,

Velká Británie, a nakonec i Rakousko. Nyní nastala chvíle pro uskutečnění Bernadottova plánu vyřadit ze hry Dánsko jako jednoho z posledních francouzských spojenců a získat na jeho úkor Norsko. V létě 1812 byl uzavřen mír Švédska s Velkou Británií, který korunovala spojenecká smlouva z března 1813. Švédsko se mělo zúčastnit s nejméně 30 tisíci vojáky koaličního tažení a Velká Británie se zavázala platit za každý válečný rok milion liber a souhlasila s připojením Norska. I na britské diplomaty působil Bernadotte dobrým dojmem a průběh jednání jeho charisma a způsoby jednoznačně urychlily. V dubnu 1813 byla navíc podepsána i další spojenecká smlouva, tentokrát s Pruskem, které s anexí Norska také vyjádřilo souhlas. Vše bylo podmíněno zejména švédskou účastí ve válce, Bernadottova vojenská reputace byla všemi uznávána, i když je pravdou, že se bývalý maršál přímo s Francouzi utkat nechtěl a původně měl v úmyslu pouze bojovat s Dány. Průběh událostí však donutil Švédy zasáhnout do bojů i ve střední Evropě.

Na konci roku 1812 Švédsko zahájilo proces vypovězení francouzského velvyslance s odůvodněním v neopodstatněné okupaci švédského Pomořanska, Francie odpověděla stejně. Napoleon obvinil Bernadotta z osobní nevraživosti a ctižádostivosti, korunní princ mu odpověděl ve smyslu, že jej sice považuje za starého druha ve zbrani, ale že nyní hájí jen zájmy své země, kterou je Švédsko, a byť je mu krajně nepříjemné pomýšlení na pozvednutí zbrani právě proti milované Francii, tak vzhledem k Napoleonově stylu politiky a nezkroutným ambicím, které zavlekly celou Evropu do neštěstí a krveprolití, je možnost války mezi Švédskem a Francií reálná.

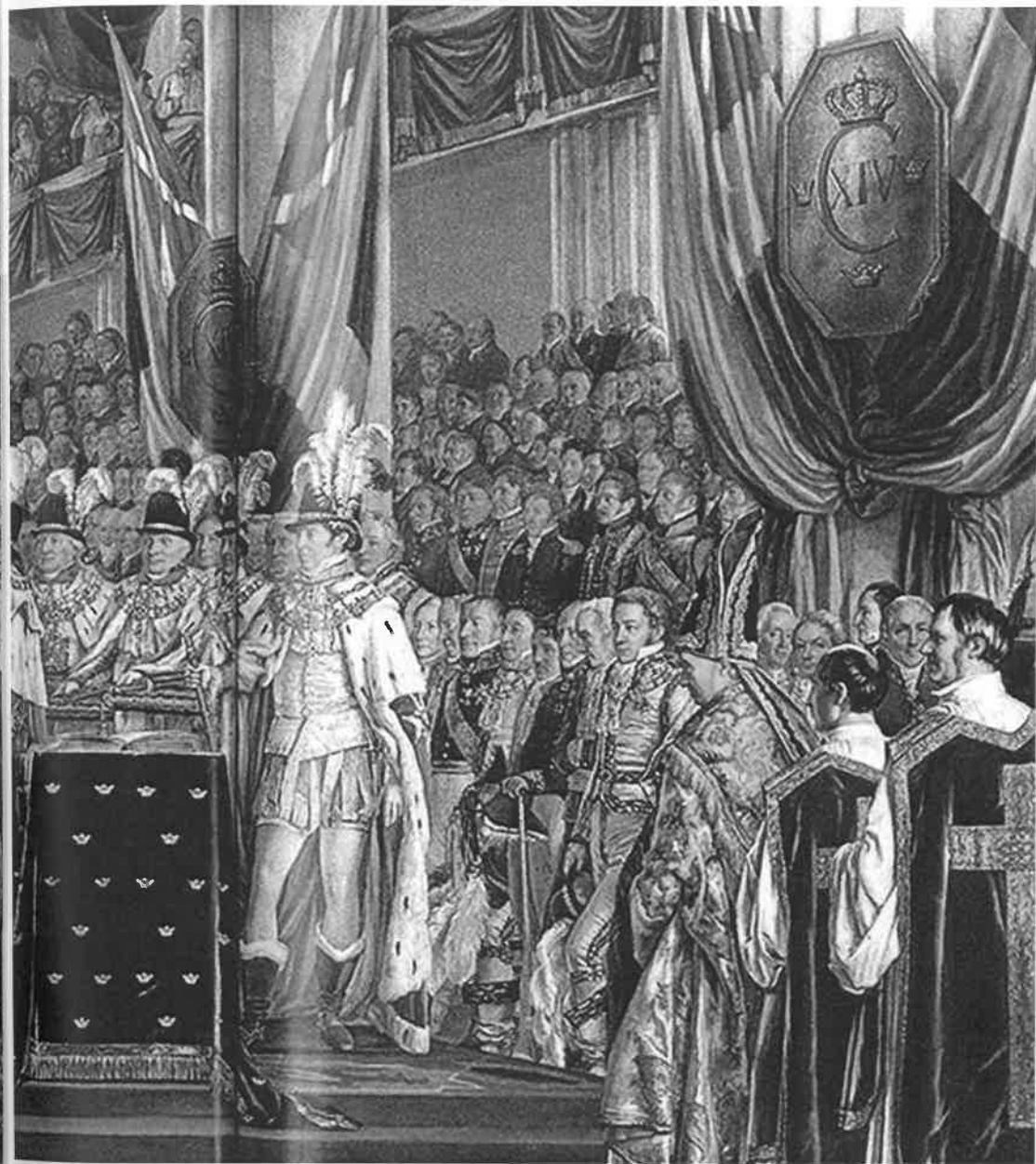
V prosinci 1812 se postupující ruská vojska dostala přes hranice do východního Pruska a na polská území a valila se dál na západ. Dalším těžištěm bojů se však mělo stát Německo, kde už se bojů zúčastnil i Bernadotte se švédskými vojáky, Prusové a Rakušané. Předtím se však musela vyřešit i otázka Dánska, které stále ještě setrvalo na straně Francie, a dokonce mu bylo předáno inkriminované Pomořansko. V květnu 1813 se vylodila švédská armáda nejméně o 30 tisících mužích v Pomořansku, ze kterého Dánové ustoupili. Otázka Norska byla zatím odsunuta na později. Napoleon se v Německu sám chopil velení, protože od momentu, co opustil svoji armádu na ústupu z Ruska, byl ve Francii a organizoval vytvoření další mohutné armády. Ta byla velká ovšem jen svými počty na papíře a skládala se z nezkušených branců. Schopných nižších důstojníků mnoho nezůstalo a nejhorší to bylo s kavalérií, která byla v Rusku téměř celá zničena. Napoleon i tak dosáhl několika dílčích vítězství a spojenecké armády pozvolna ustupovaly.

Taková tedy byla bezprostřední situace před vstupem Švédska do válečných operací. Francouzská armáda byla na pochodu k Berlínu a teoreticky se mohl zopakovat rok 1806, obě strany se však domnívaly, že nutně potřebují oddech, a proto uzavřely na začátku června 1813 dočasné příměří. Francouzská armáda 21. června utrpěla rozhodující porážku na severu Španělska v bitvě u Vitorie, což byl konec francouzské vlády ve Španělsku. Císař si myslel, že i tak dokáže doplnit svou armádu v Německu, zejména prakticky vyhlazenou kavalérii, a bude dál bojovat, že se vlastně po ruském tažení téměř nic nezměnilo. Naopak jeho odpůrcům šlo o společnou koordinaci akcí, a kdyby se přidalo k jejich koalici i Rakousko vyhlášením války Francii (od které se zatím odtrhlo, ale s válkou zatím váhalo), tak by byl císař ve velké početní nevýhodě, navíc s nezkušenou armádou proti veteránům. Bernadotte nakonec získal vrchní velení jedné ze tří spojeneckých armád, protože mohl svými zkušenostmi a znalostí francouzské taktiky výrazně pomoci. Přitom všem nespouštěl ze zřetele především norskou otázku, nejdřív bylo ale potřeba porazit Napoleona.

Bernadottova Severní armáda se chystala na boj v okolí Berlína, který měla hájit. Mírový kongres v Praze skončil bez výsledku, 11. srpna 1813 tak vyhlásilo i Rakousko válku Francii.

Koronovace ve stockholmské katedrále, 11. května 1818

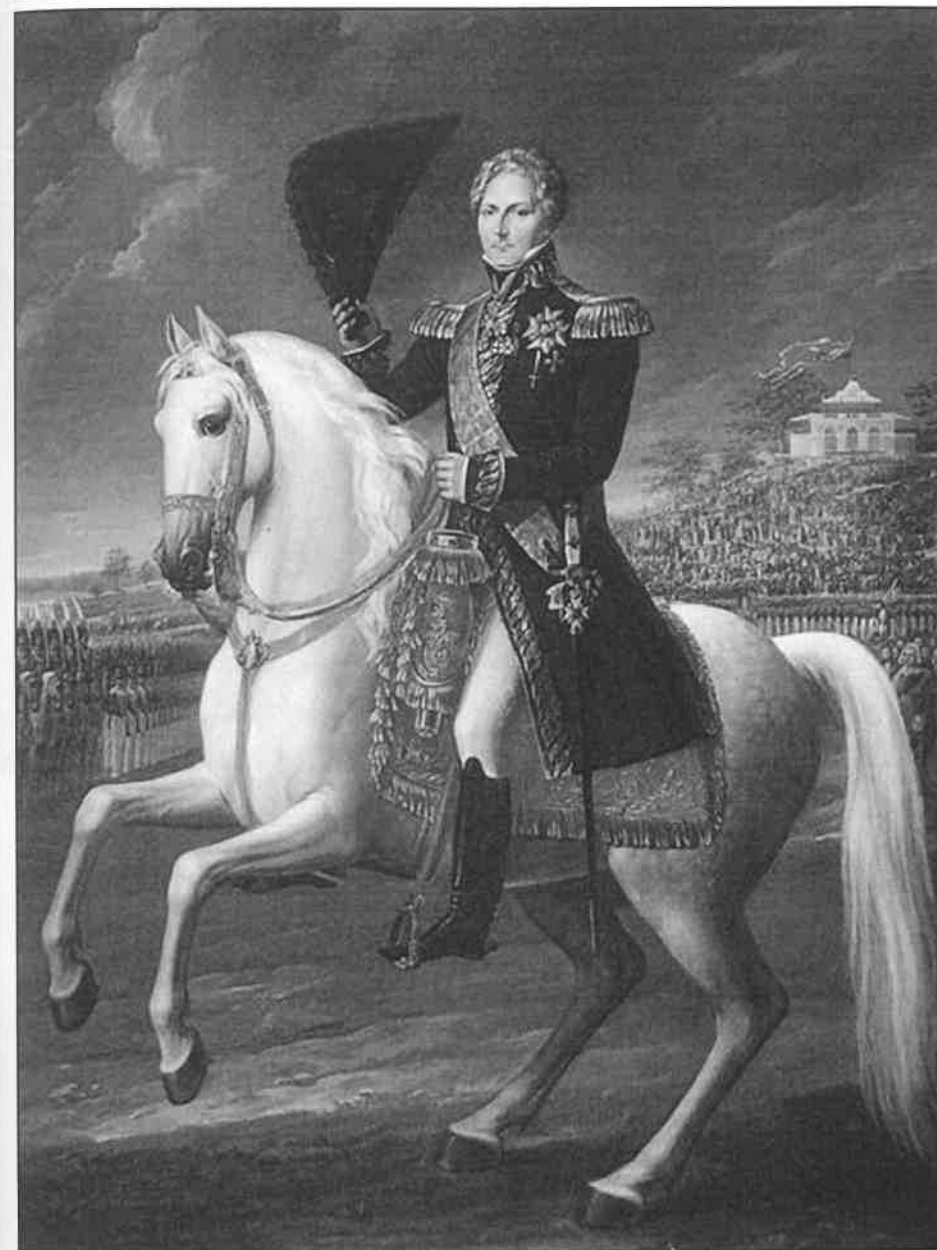
Bernadottovi již tehdy bylo jasné, že se boji s bývalými druhy ve zbrani nevyhne. Opět se v tomto období setkáváme i s generálem Moreaue, který se vrátil z amerického exilu a jako někdejší Napoleonův rival nikdy nezapomněl, proč musel odejít ze své vlasti. I ten se připojil ke koaličním silám. V jeho případě ovšem zasáhl osud v podobě dělové koule, která jej smrtelně poranila (devastační zranění obou nohou s následnou amputací) a 2. září 1813 zraněním nakonec podlehl k velkému smutku švédského korunního prince. Bernadotte měl pod svým velením přes 120 tisíc mužů, takto velkému uskupení za celou svoji vojenskou kariéru doposud nevelel, šlo o 73 tisíc Prusů, 30 tisíc Rusů a zhruba 25 tisíc Švédů, k dispozici měli kolem 300 děl. Ať už ten výrok pronesl kdokoliv, v tomto tažení se koaliční velitelé řídili heslem *nebojujte přímo s Napoleonem, ale s jeho maršály*.

První útok proti císaři učinil (14. srpna) dokonce ještě před oficiálním uplynutím příměří nepřelivý Blücher, který nikdy neodpustil a nezapomněl potupné porážky z roku 1806 a chtěl je co nejdříve odčinit. I z těchto důvodů neměl ani k Bernadottovi dobrý vztah a bylo mu svěřeno samostatné vojenské uskupení. 23. srpna 1813 se odehrála velice důležitá bitva u Grossbeeren. Ta zabránila maršálu Oudinotovi v obsazení Berlína a ukázala reálné možnosti nových francouzských armád, které sice dokázaly bojovat statečně, ale chybělo jim prakticky vše, co měly napoleonské armády ve vrcholném období. V této bitvě dokázal pruský generál von Bülow po intenzivním dělostřeleckém souboji obrátit francouzskou armádu na ústup, bitva se rozhodla také při bodákových útocích. Francouzské pěchotě navíc zvlhl po celodenním dešti střelný prach v puškách a nedokázala čelit razantním útokům Prusů, kteří byli o to odhodlanější, protože Berlín byl nedaleko za jejich zády. Tato francouzská porážka velmi povzbudila celé Prusko.

Maršál Oudinot byl následně vystřídán maršálem Neyem, Bernadottovým přítelem, se kterým zůstali v písemném kontaktu. Ney však byl zejména skvělý a statečný jezdecký velitel inspirující své vojáky, za brilantního стратега a taktika by rozhodně označit nešel. To se následně na dalších bojích také projevilo. Napoleonova pozornost však byla zatím soustředěna především proti České armádě knížete Schwarzenberga. Ve dvoudenní bitvě u Drážďan 26. a 27. srpna 1813 sice Napoleon zvítězil nad tímto mnohonárodnostním uskupením, ale nedokázal jej rozdrtit. Sbor generála Vandamma, který byl vyslán do Čech k pronásledování zbytků poražené koaliční armády, byl však po příchodu dalších spojeneckých posil obklíčen a i sám generál jako mnoho dalších jeho mužů padl do zajetí.

Zatímco Napoleon bojoval na jižním křídle, Bernadottova Severní armáda se opět zapojila do války, když svedla 6. září 1813 bitvu u Dennewitz. Ta skončila výraznou porážkou francouzských sil. V závěrečné fázi se symbolicky do boje zapojil i Bernadotte se švédskými vojáky. Hlavní tíhu bojů nesli opět Prusové, ale bylo to dáno i tím, že Severní armáda byla složena z největší části právě z Prusů, Rusů i Švédů už bylo výrazněji méně. Navíc šlo i o to, že Prusové bojovali na vlastním území a o to houževnatěji. Severní armáda sice ztratila na 10 tisíc mužů, ztráty Francouzů však byly mnohem větší, kolem 25 tisíc, mnoho vojáků přitom padlo do zajetí. Únava, nezkušenost a nechuť nekonečně zase a znovu bojovat už si vybíraly ve francouzských řadách svoji daň.

Důležitým dopadem bitev u Grossbeeren a Dennewitz bylo další znejistění posledních německých spojenců Napoleona. Rýnský spolek se začal postupně drobit. Na začátku října 1813 přešlo na stranu koalice Bavorsko a Bernadotte dokonce vyzval Sasy, z nichž si mnozí ještě pamatovali, jak pod ním sloužili, aby se připojili ke koalici. Švédský korunní princ navíc rozehrával další vychytralou partii, když rozeslal listy několika francouzským maršálům, které dobře znal, aby apeloval na jejich zdravý rozum, katastrofální situaci na bojištích a nutnost uzavřít mír po tolika letech válečného

Bernadotte jako král švédský a norský

běsnění. Jedině ten by podle něj mohl přinést čestné řešení. Napoleon, ke kterému se to doneslo, dostal jeden ze svých pověstných záchvatů vzteku a mluvil o Bernadottovi jako o zrádci, jen tím však zdůraznil, že nejistota se vkrádala už i do řad Napoleonovi nejméně spolehlivých velitelů.

Napoleon po řadě porážek rezignoval na ofenzivní strategii, začal přesouvat svoji armádu k Lipsku, kde se měla odehrát největší bitva napoleonských válek právem pojmenovaná jako bitva národů. Té se účastnil i Bernadotte se svojí Severní armádou, které se povedlo překonat tok Labe a pomalu se blížila k Lipsku. 16. října 1813 začala bitva, která výrazně ovlivnila moderní evropské dějiny. Napoleon nepočítal s tím, že pohyb koaličních armádních seskupení od severu bude tak rychlý, soustředil se proto především na jižní úsek fronty, kde proti němu postupovala mohutná Schwarzenbergova armáda. I terén byl z Napoleonova pohledu výhodný k vedení obranného boje, kde by se nepřítel vyčerpal a vše poté mohl rozhodnout jeden rozhodující protiúder. První den bitvy však nedopadl dle očekávání ani jedné strany, neboť ani přes velkou snahu ani jedna ze stran nedokázala získat rozhodující výhodu a Napoleon, byť měl na některých malých úsecích nad nepřitelem i krátkodobou převahu, nedokázal prorazit a byl nakonec vždy zastaven další spojeneckou zálohou.

Patová situace na jihu však ostře kontrastovala se situací na sever od Lipska, tam se blížil odhodlaný Blücher a za ním Bernadotte, byť jeho uskupení postupovalo uvážlivěji a pomaleji než živelný pruský vojevůdce. Spojenecká převaha se začala dramaticky zvyšovat a Napoleon věděl, že jeho vojáci budou v dalších dnech čelit zdrcující přesile, přesto k ústupu nezavelel, protože viděl i další politické dopady, které by toto rozhodnutí přineslo. Bitva tedy pokračovala dál a změnila se v krvavou přetahovanou, ze které nemohli Francouzi vyjít úspěšně. Na apel ze strany dalších spojeneckých velitelů byl Bernadotte nakonec nucen přisunout své síly na dohled od Lipska, jak to po něm žádal především netrpělivý Blücher. Tím se smyčka definitivně utáhla. Večer 17. října se všechny shromážděné jednotky chystaly na další boj. Na 350 tisíc spojeneckých vojáků proti zhruba 160 tisícům vojáků Napoleonovy armády.

Bernadotte se boji snažil vyhnout a sledoval vývoj bitvy s jasnou nechutí, protože věděl, že bojuje proti svým krajanům. Ráno 18. října však byl zahájen generální útok ze všech směrů na Lipsko, jedinou ústupovou cestou zůstal pro Napoleona západní směr, který zůstal neobsazen spojeneckými jednotkami. Pod náporem tolika spojeneckých jednotek se bitevní linie začala natěsnaným Napoleonovým vojákům hroutit. Zlomovou událostí také bylo, že se v průběhu dne rozhodly ke koaličním silám přidat i síly posledních německých spojenců Napoleona, tedy Sasko a Württembersko. Pro Bernadotta byly klíčové především saské jednotky nasazené na jeho úseku, ty buď přešly na jeho stranu, nebo se vzdaly a dalších bojů už se neúčastnily. Švédský korunní princ nakonec rozkázal pruským a ruským jednotkám své armády postup směrem k Bennigsenovi. Malý britský kontingent použil v bitvě dokonce i rakety a francouzská panika narůstala.

Francouzi neustále ustupovali, jejich ztráty narůstaly, a i když se snažili o protiútoky, pokaždé byli zatlačeni zpět. Bernadottovy jednotky se zapojily 18. října do řady střetnutí hned s několika sbory pod velením maršálů Neye, Marmonta a mnoha generálů. Maršál Ney k večeru utrpěl vážné zranění a bojiště opustil. Pod Bernadottovým velením byl i generál Langeron, ironií osudu Francouz, který utekl z Francie před revolucí a dal se do služeb ruského cara, se kterým prodělal i porážku u Slavkova a řadu dalších bitev. U Lipska tito dva muži spolupracovali a podpořili se v boji. Korunní princ jen symbolicky nasazoval své švédské jednotky, které se snažil maximálně držet zpět. Proto i počty padlých Švédů dosahovaly v bitvě u Lipska maximálně několika desítek či stovek mužů. Až večer po setmění 18. října 1813 se na bojišti posetém padlými a umírajícími

Královská rodina (Fredric Westlin)

císař Napoleon rozhodl ustoupit a zachránit zbytek své armády. Stahování pak pokračovalo celou noc. Zadní voj byl pověřen ústupovými boji, ústup se dařilo tajit až do ranních hodin, kdy koaliční síly spatřily zbytky ustupující *Grande Armée* a poté zahájily další útok.

Boje pokračovaly i přímo ve městě. Zvláště zuřivě byly střety mezi Poláky ve francouzských službách a Rusy. Hrdinství i nelidskost si toho dne v Lipsku podávaly ruce, bylo smutné vidět, jak umírá Napoleonův sen o Evropě, která měla být v jeho područí. Ti, kteří bitvu přežili, na výjevy zuřivých bojů už nikdy nezapomněli. Padla i řada schopných důstojníků, někteří z nich absolvovali 20 let vítězných tažení napříč Evropou a jejich životní příběh se uzavřel právě na tomto místě. Napoleon udělal další chybu, když rozkazy k ústupu některým jednotkám dorazily s výrazným zpožděním a ústupová cesta nebyla dobře zorganizována. Na mnoha místech vznikla tlačence a vše završilo předčasně vyhození mostu přes řeku Elster do vzduchu. To některé jednotky definitivně odsoudilo k smrti. Jediný napoleonský maršál nefrancouzského původu (povýšený tři dni předtím) Polák Józef Antoni kníže Poniatowski zahynul při zoufalém pokusu ochránit zbytky ustupující armády. Tato pozoruhodná postava napoleonských válek snící velký sen o svobodném Polsku zemřela hrdinskou smrtí. Maršál Macdonald přežil detonaci mostu,

běsnění. Jedině ten by podle něj mohl přinést čestné řešení. Napoleon, ke kterému se to doneslo, dostal jeden ze svých pověstných záchvatů vzteku a mluvil o Bernadottovi jako o zrádci, jen tím však zdůraznil, že nejistota se vkrádala už i do řad Napoleonovi nejuvěrnějších velitelů.

Napoleon po řadě porážek rezignoval na ofenzivní strategii, začal přesouvat svoji armádu k Lipsku, kde se měla odehrát největší bitva napoleonských válek právem pojmenovaná jako bitva národů. Té se účastnil i Bernadotte se svojí Severní armádou, které se povedlo překonat tok Labe a pomalu se blížila k Lipsku. 16. října 1813 začala bitva, která výrazně ovlivnila moderní evropské dějiny. Napoleon nepočítal s tím, že pohyb koaličních armádních seskupení od severu bude tak rychlý, soustředil se proto především na jižní úsek fronty, kde proti němu postupovala mohutná Schwarzenbergova armáda. I terén byl z Napoleonova pohledu výhodný k vedení obranného boje, kde by se nepřítel vyčerpal a vše poté mohl rozhodnout jeden rozhodující protiúder. První den bitvy však nedopadl dle očekávání ani jedné strany, neboť ani přes velkou snahu ani jedna ze stran nedokázala získat rozhodující výhodu a Napoleon, byť měl na některých malých úsecích nad nepřítelem i krátkodobou převahu, nedokázal prorazit a byl nakonec vždy zastaven další spojeneckou zálohou.

Patová situace na jihu však ostře kontrastovala se situací na sever od Lipska, tam se blížil odhodlaný Blücher a za ním Bernadotte, byť jeho uskupení postupovalo uvážlivěji a pomaleji než živelný pruský vojevůdce. Spojenecká převaha se začala dramaticky zvyšovat a Napoleon věděl, že jeho vojáci budou v dalších dnech čelit zdrcující přesile, přesto k ústupu nezavlel, protože viděl i další politické dopady, které by toto rozhodnutí přineslo. Bitva tedy pokračovala dál a změnila se v krvavou přetahovanou, ze které nemohli Francouzi vyjít úspěšně. Na apel ze strany dalších spojeneckých velitelů byl Bernadotte nakonec nucen přisunout své síly na dohled od Lipska, jak to po něm žádal především netrpělivý Blücher. Tim se smyčka definitivně utáhla. Večer 17. října se všechny shromážděné jednotky chystaly na další boj. Na 350 tisíc spojeneckých vojáků proti zhruba 160 tisícům vojáků Napoleonovy armády.

Bernadotte se boji snažil vyhnout a sledoval vývoj bitvy s jasnou nechutí, protože věděl, že bojuje proti svým krajanům. Ráno 18. října však byl zahájen generální útok ze všech směrů na Lipsko, jedinou ústupovou cestou zůstal pro Napoleona západní směr, který zůstal neobsazen spojeneckými jednotkami. Pod náporom tolika spojeneckých jednotek se bitevní linie začala natěsnaným Napoleonovým vojákům hroutit. Zlomovou událostí také bylo, že se v průběhu dne rozhodly ke koaličním silám přidat i síly posledních německých spojenců Napoleona, tedy Sasko a Württembersko. Pro Bernadotta byly klíčové především saské jednotky nasazené na jeho úseku, ty buď přešly na jeho stranu, nebo se vzdaly a dalších bojů už se nezúčastnily. Švédský korunní princ nakonec rozkázal pruským a ruským jednotkám své armády postup směrem k Bennigsenovi. Malý britský kontingent použil v bitvě dokonce i rakety a francouzská panika narůstala.

Francouzi neustále ustupovali, jejich ztráty narůstaly, a i když se snažili o protiútoky, pokaždě byli zatlačeni zpět. Bernadottovy jednotky se zapojily 18. října do řady střetnutí hned s několika sbory pod velením maršálů Neye, Marmonta a mnoha generálů. Maršál Ney k večeru utrpěl vážné zranění a bojiště opustil. Pod Bernadottovým velením byl i generál Langeron, ironií osudu Francouz, který utekl z Francie před revolucí a dal se do služeb ruského cara, se kterým prodělal i porážku u Slavkova a řadu dalších bitev. U Lipska tito dva muži spolupracovali a podpořili se v boji. Korunní princ jen symbolicky nasazoval své švédské jednotky, které se snažil maximálně držet zpět. Proto i počty padlých Švédů dosahovaly v bitvě u Lipska maximálně několika desítek či stovek mužů. Až večer po setmění 18. října 1813 se na bojišti posetém padlými a umírajícími

Královská rodina (Fredric Westlin)

císař Napoleon rozhodl ustoupit a zachránit zbytek své armády. Stahování pak pokračovalo celou noc. Zadní voj byl pověřen ústupovými boji, ústup se dařilo tajit až do ranních hodin, kdy koaliční síly spatřily zbytky ustupující *Grande Armée* a poté zahájily další útok.

Boje pokračovaly i přímo ve městě. Zvláště zuřivé byly střety mezi Poláky ve francouzských službách a Rusy. Hrdinství i nelidskost si toho dne v Lipsku podávaly ruce, bylo smutné vidět, jak umírá Napoleonův sen o Evropě, která měla být v jeho područí. Ti, kteří bitvu přežili, na výjevy zuřivých bojů už nikdy nezapomněli. Padla i řada schopných důstojníků, někteří z nich absolvovali 20 let vítězných tažení napříč Evropou a jejich životní příběh se uzavřel právě na tomto místě. Napoleon udělal další chybu, když rozkazy k ústupu některým jednotkám dorazily s výrazným zpožděním a ústupová cesta nebyla dobře zorganizována. Na mnoha místech vznikla tlačence a vše završilo předčasně vyhození mostu přes řeku Elster do vzduchu. To některé jednotky definitivně odsoudilo k smrti. Jediný napoleonský maršál nefrancouzského původu (povýšený tři dni předtím) Polák Józef Antoni kníže Poniatowski zahynul při zoufalém pokusu ochránit zbytky ustupující armády. Tato pozoruhodná postava napoleonských válek snící velký sen o svobodném Polsku zemřela hrdinskou smrtí. Maršál Macdonald přežil detonaci mostu,

u kterého se právě také nacházel, spíše jen shodou okolností. Největší bitva napoleonských válek skončila!

Francouzské jednotky na ústupu nakonec překročily Rýn, cestou svedly ještě i vítěznou bitvu s Bavorsy a Rakušany u Hanau. Ta císaře Napoleona a jeho zbývající generály trochu povzbudila. Spojenecké jednotky v tento okamžik zastavily svůj postup a bojové akce roku 1813 tím byly prakticky ukončeny. Napoleona opustil i jeho švagr maršál Murat, protože si chtěl zachovat Neapolské království. Porážka u Lipska byla zdrcující, císařství bylo na kolenou, Francie oslabená a vnitřně rozpolcená, francouzská společnost byla více než 20 lety neustálého válčení vyčerpaná, statisíce mužů zahynuly, další a další odvody a zvýšené daně se už nedaly dlouhodobě snášet, přesto Napoleon vydupal ze země další armádu, která však spíše připomínala domobranu, ne pravidelnou armádu, chyběly základní prostředky, kvalitní výstroj a výzbroj. Dobrovolníci během revolučních válek měly leckdy podobné potíže, vše ale doháněli svým odhodláním, to teď již většinou zcela chybělo. Otázky s ohledem na budoucí postup ve válce se i mezi spojenci lišily, zejména Rakousko bylo ochotno se dohodnout. Nakonec se ale s Napoleonem nikdo dohodnout nedokázal, a tak se na konci roku 1813 koaliční armády opět pohnuly a začaly překračovat Rýn. V lednu se již opět začalo válčit, a tentokrát již na půdě Francie, která byla válečných operací po mnoho let ušetřena.

Obnovení bojů se švédská armáda korunního prince Karla Johanna již nezúčastnila, pruské a ruské jednotky byly připojeny k armádnímu uskupení (po bitvě u Lipska povýšeného) polního maršála Blüchera. Bernadotte směřoval svoji armádu proti Dánsku. Dánská armáda se stahovala, a tak zatím nedošlo k výraznější konfrontaci. V rámci Kielského míru byli Dánové donuceni kromě jiného vydat Švédsku Norsko a vyhlásit válku Francii. Bernadotte i vzhledem ke své ctižádostivosti by si uměl představit i nástup na francouzský trůn a uvažoval o tom, nakonec se však tato možnost ukázala nereálnou a po definitivní Napoleonově porážce ve Francii a první abdikaci se navrátili do Francie Bourboni a Bernadotte již až do své smrti zůstal korunním princem a posléze i králem Švédska, ke kterému bylo připojeno i Norsko, jehož korunu také přijal. Vojenské kampaně v roce 1814 se Bernadotte aktivně nezúčastnil a jen zpozvdálí sledoval Napoleonův pád a internaci na ostrově Elba. Z návratu Bourbonů Bernadotte rozhodně radost neměl, vnímal je jako lidi minulosti, kteří Francii nic dobrého nepřinesou.

Rakušané a Prusové při dalších jednáních vnímali Bernadotta s rozpaky, Švédsku dané sliby pro ně nepředstavovaly nijak palčivou otázku, postoj Ruska a Velké Británie však rozhodl o tom, že se jimi spojenci museli plnohodnotně zabývat. Při pobytu v Paříži se navíc pochopitelně cítil nespůsobilý a byl ve schizofrenní pozici, de facto cizincem ve své původní domovině, ale hájící zájmy své nové vlasti. Někteří obyvatelé Paříže na něj pokřikovali, že je zrádce Francie. I jeho vztah k Napoleonovi byl rozporuplný jako po téměř celou dobu, co se znali. Nesnášel, když jej lidé za této situace, kdy již neměl moc, zesměšňovali, jeho schopnosti uznával, jen dokázal s předstihem odhadnout, že Napoleonovo ego nebude mít nikdy dost a že dovede Francii od slávy ke zkáze, což se nakonec také stalo. Bernadotte se také po 3 letech konečně viděl i se svojí ženou Desirée, na jejím rozhodnutí zůstat v Paříži se zatím ale nic nezměnilo. Švédský korunní princ se krátce setkal i s králem Ludvíkem XVIII. Muselo to být zvláštní setkání dvou lidí z tak odlišných prostředí, prostý voják, který se vypracoval na maršála a později i vládce cizí země, a příslušník starého královského rodu. Francie se po uzavření míru z května 1814 vrátila do hranic z roku 1792, Bernadotte v tomto čase opustil Francii, aby se začal věnovat dalším svým povinnostem ve Švédsku.

Švédští diplomaté se pak účastnili i Vídeňského kongresu, Bernadotte se do Vídně vracet

Portrét švédského krále

nechtěl, protože by mohl evokovat vzpomínky na účast na předchozích taženích, kdy bylo město okupováno Francií. Situace v Norsku se však zdramatizovala, protože jeho obyvatelé nebyli se švédskou nadvládou srozuměni, a dokonce si zvolili nového krále Kristiána Frederika a vyhlásili samostatnost. Korunní princ Karel Johann se tedy rozhodl opět vést armádu do války, tentokrát však na severu Evropy. Bernadotte rychle ovládl klíčové pohraniční pevnosti a postupoval dále, norské vzbouřenecké jednotky byly rychle poraženy, protože nedokázaly proti Švédům pod vedením zkušeného válečníka postavit adekvátní sílu. Jinak proti Norům nechtěl vystupovat zbytečně tvrdě, ale snažil se o rychlé řešení. Byl uzavřen mír ze 14. srpna 1814 v Mossu, následně norský parlament schválil personální unii se Švédskem. Stárnoucí Karel XIII. se stal i norským králem a Bernadotte a jeho rodina tak byla uznána za následníky obdobně jako ve Švédsku. Tímto víceméně poklidným tažením bez většího krveprolití v Norsku se uzavřela dlouhá vojenská kariéra Jean-Baptiste Bernadotta. Nyní nastal čas mírových pořádků, kde se měly osvědčit jeho organizační schopnosti, které byly kvalitativně ještě o něco výš než ty vojenské.

Vídeňský kongres mezitím dále pokračoval a měl dořešit další dílčí evropské otázky po konci napoleonských válek, jejich poslední kapitola však měla být teprve napsána. Napoleon na Elbě bedlivě pozoroval, co se děje ve Francii, a všiml si zklamání, které vyvolal návrat Bourbonů na trůn a jejich styl politiky, která vracela Francii před revoluci roku 1789, to však již nebylo možné a občané to nesli nelibě. Napoleon za této situace nedokázal setrvat na svém malém panství a vydal se s nejbližšími v jižní Francii, započal tak své poslední politické a vojenské vzepětí, které trvalo oněch proslulých 100 dní. V momentě, kdy se diplomaté na Vídeňském kongresu dozvěděli, že Napoleon opět uchvátil moc, postupovali jednotně. Jednou z mála zemí, které se nepřipojily, bylo právě Švédsko. Bernadotte očekával, že Napoleonův pokus skončí nezdarem, a navíc jej spojenci v některých ohledech zklamali, proto se postaral o tuto reakci. Napoleonův sen se definitivně rozplynul drtivou porážkou u Waterloo.

Švédsko i díky Bernadottovi vyšlo z napoleonských válek posílené nebo přinejmenším stabilně ukotvené. I Vídeňský kongres to ve svých závěrech jen potvrdil. Například oproti Dánsku, které zaplatilo za věrnost napoleonské Francii územními ztrátami a oslabené i ekonomicky, to byl velký rozdíl. Bernadotte své postavení i oproti některým intrikám jasně uhájil a švédská společnost si jej i kvůli tomu oblíbila. Nakonec se tedy ukázalo, že i někdo jako Bernadotte, s vojenskou minulostí a cizím původem, může být dobrým králem, když si zachová odstup a přistupuje k výzvám, které převratná doba připraví, obezřetně. Děni ve Francii už sledoval Bernadotte jen zpovzdálí, s významnými osobnostmi a přáteli z minulosti však zůstal i nadále v kontaktu.

Proces s maršálem Neyem, který byl nakonec popraven za přeběhnutí k Napoleonovi, byť předtím přísahal věrnost Ludvíku XVIII. po Napoleonově první abdikaci, nesl velmi nelibě a smrti svého přítele velmi litoval. I proto pozval jeho syna do Švédska a umožnil mu působení ve švédské armádě. Obdobně velkorysým způsobem postupoval i u synů několika dalších velitelů (Drouet), se kterými se v minulosti přátelil nebo byli jeho podřízenými, kterých si vážil. Bernadotte byl nyní v postavení, kdy si tuto velkorysost mohl dovolit. V počínání Bourbonů ve Francii prozíravě spatřoval počátek další krize a revolty proti nim, aktivně proti nim však nevystupoval.

Když starý král Karel XIII. 5. února 1818 v 69 letech po dlouhé nemoci, ale s klidnou myslí zemřel, na trůn nastoupil Bernadotte jako švédský král Karel XIV. a následně i norský král Karel Johann III. Jedinečný životní příběh a 40letá kariéra Jeana-Baptista Bernadotta se tím dovršily a je potřeba podotknout, že vztahy se svými adoptivními rodiči měl dobré a za zhruba 8 let, co byl ko-

runním princem, si také získal velkou důvěru celého Švédska napříč všemi společenskými vrstvami; pochopitelně to bylo i proto, že učinil řadu správných rozhodnutí a způsob, jakým pro Švédsko získal Norsko a na konci napoleonských válek svým způsobem vydělal, také ukazuje, že byl politickým talentem. Bernadotta čekaly hned dvě korunovace, švédská i norská, a množství státnických povinností. Korunovace proběhly bez účasti jeho manželky Desirée.

Když 5. května 1821 Napoleon jako Bernadottův nejdůležitější životní soupeř, rival, sponec, donátor, kritik i nepřítel, postupně to vše v jedné osobě, ve svém vyhnanství na ostrově Svaté Heleny zemřel, Bernadotte prožíval šťastná léta na švédském i norském trůnu. Napoleon se vůči němu na sklonku života vyjadřoval rozporuplně, což bylo pro jejich vzájemný vztah v uplynulých desetiletích dosti vypovídající, ale nakonec jeho hodnocení, které se nám dochovalo, bylo přece jen více smířlivé. Napoleon o Bernadottovi řekl, že jej osobně sice zklamal, že ho může obvinít z nevděčnosti, ale nikoliv ze zrady.

Radostnou událostí pro švédského krále a zachování jeho rodu byla v květnu 1823 svatba syna Oskara s princeznou Josefinou z Leuchtenberku, vnučkou bývalé francouzské císařovny Joséphine de Beauharnais. Toto manželství se ukázalo jako šťastné, narodilo se jim pět dětí a pozdější královna na rozdíl od Desirée měla vlohy a takt i v této pozici a byla svému muži oporou. Desirée se svatby svého syna ve Švédsku účastnila a poté již ve Švédsku konečně zůstala, v roce 1829 byla také korunována, poté přijala jméno Desideria. Vztah s králem Karlem XIV., který byl ve své době plný lásky, se změnil spíše na přátelství a respekt.

K vládě krále Karla XIV. je potřeba se vyjádřit, protože rozhodně byla úspěšná, a byť mu někteří prorokovali nezdar, včetně Napoleona, byl to uvážlivý panovník, který dbal na zájmy státu jako celku. Dokázal úspěšně proplout rozbouřenými vlnami nově se rodících hnutí, včetně těch směřujících k nacionalismu, dokázal vyjednávat i se zástupci studentů, které si také získal, postupně pomáhal zavádět i formy obecní samosprávy. Bernadotte byl celý život velmi pracovitý a s organizačním talentem, zajímavostí je, že veškeré listiny, které podepisoval, musely být nejdříve přeloženy do francouzštiny, protože švédštinu nikdy zcela neovládl. Rozhodně nebyl despotický, držel se ústavních pravidel a zvyklostí, přitom v něm zůstalo něco z přesvědčeného a zapáleného člověka, který přispěl ke zbourání starého režimu a nastolení řádu nového. I jeho gaskoňský temperament jej nikdy neopustil a nesnášel nespravedlnost.

Na závěr je vhodné uvést i některé neuvěřitelné Bernadottovy výroky, které o sobě prohlásil a které by z úst kohokoliv jiného působily zcela nepatřičně, ne však u něj. Legendární je výrok: „*Já, který jsem kdysi býval maršálem Francie, jsem nyní pouhým švédským králem*“ a rovněž výrok, který měl pronést na smrtelné posteli: „*Nikdo neudělal kariéru jako já!*“ A neméně pověstnou je u Bernadotta historka, která je však nejspíše pouhou legendou, a to sice o jeho údajném tetování na těle s textem: „*Smrt králům a tyranům!*“ Toto republikánské heslo by bylo až troufale neuvěřitelné u člověka, který se následně sám stal švédským a norským králem. Jedno je však jisté, skutečně málokomu se v lidských dějinách povedl takový vzestup, který neskončil pádem, ale byl předán potomkům, kteří jej následně rozvíjeli dál.

Rod Bernadotte vládně Švédsku dodnes, jeho obliba je vysoká, a i když se v současnosti jedná o konstituční monarchii, královská rodina a její tradice je se Švédskem pevně spjata a dělá ho tím státem, jakým ho známe a jak jej uznáváme. Karel XIV. také napomohl ukotvit Švédsko v geopolitice jako neutrální stát na pomezí sfér vlivu, i když Rusko už za jeho života a nyní opět (viz např. opětovně zavedení branné povinnosti s odkazem na válku na Ukrajině) je vnímáno jako nejvýraznější potenciální hrozba. Švédsko má své potíže, ale je to demokratický stát s fungujícími

institucemi, a i na tomto poli Karel XIV. rozhodně zanechal svoji stopu. Životní příběh Jeana-Baptista Bernadotta, řadového královského vojáka, republikánského generála, velvyslance a ministra války, maršála císaře Napoleona, vévody Ponte-Corvo, korunního prince a švédského i norského krále se uzavřel 6. března 1844 ve věku 81 let.

LITERATURA

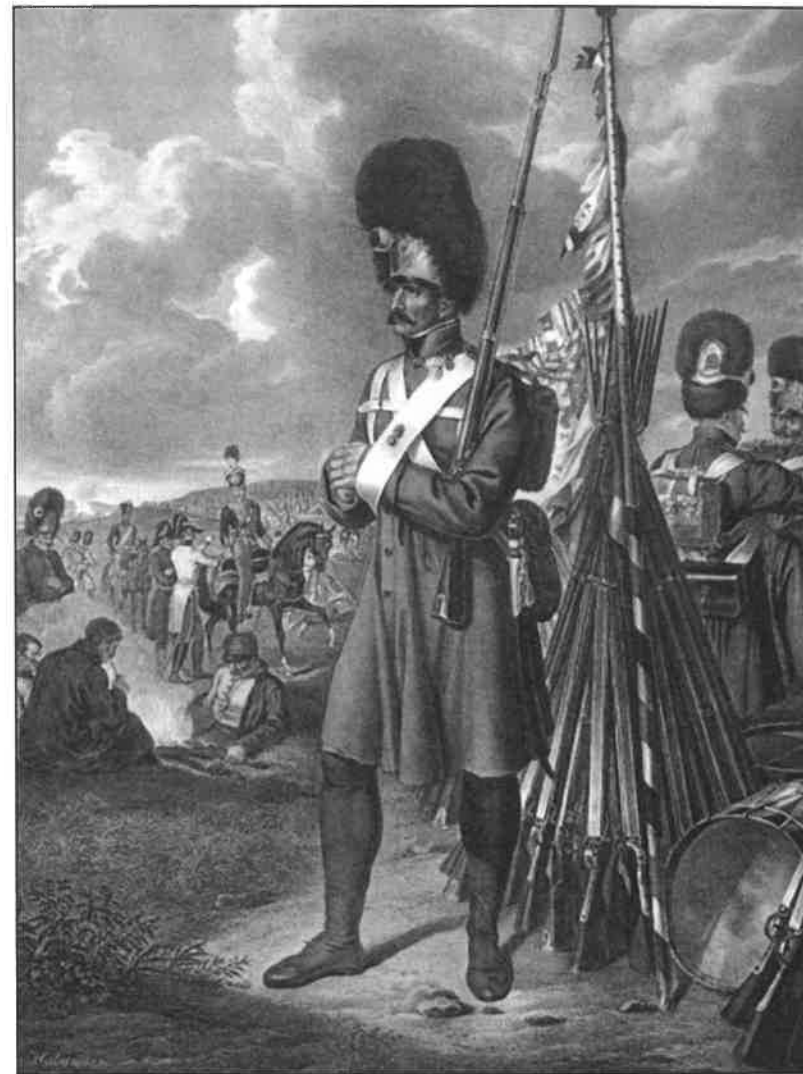
- BARNETT, Correlli: Bonaparte. Překlad Jan Kozák. Brno 2005.
 BLATNÝ, Richard: Napoleonská encyklopedie. Praha 1995.
 BOUHLER, Filip: Napoleon. Praha 1994.
 CASTELOT, André: Napoleon Bonaparte. Praha 1998.
 DEMORY, Jean-Claude: Les maréchaux d'empire. Paříž 2008.
 ELBL, Benedikt Pavel: Maršál Bernadotte. Z bitevního pole na královský trůn. Praha 2015.
 HAYTHORNTHWAITE, Philip J.: Napoleonovi vojevůdci 1809–1815. Praha 2007.
 HOLMES, Richard: Napoleonské války. Brno 2008.
 LEVAVASSEUR, Octave – KOVAŘÍK, Jiří: Od Slavkova po Waterloo (1802–1815). Praha 2018.
 UHLÍŘ, Dušan: Slunce nad Slavkovem. Třebíč 2017.
 WINTR, Stanislav: 26 maršálů Napoleona I. Cheb 2004.

PROČ UNIFORMY?

(Dušan Uhlíř)

Kdy se začaly vůbec poprvé objevovat vojenské stejnokroje, přesně nevíme. Víme však, že se rozšířily a staly samozřejmostí teprve se vznikem stálých armád. A to bylo v druhé polovině 17. století. Do té doby můžeme těžko mluvit o stálém vojsku a také bychom jen těžko hledali jednotné vojenské uniformy.

Jestli se někdo domnívá, že u kolébky vojenských uniforem stála potřeba odlišit dvě proti sobě stojící vojska, má pravdu jen zčásti. Už ve starověku, po celý středověk a ještě na začátku novověku bojovaly proti sobě různé armády a přece se od sebe nerozlišovaly stejnokroji. Často se při vši pestrosti zbraní i odění – dnes bychom řekli výzbroje a výstroje – byly podobné jako vejce vejci, takže mohlo snadno dojít k záměně mezi přítelem a nepřítelem. Aby však mohl být ve vojsku zaveden jednotný stejnokroj, muselo se vojsko organizačně sjednotit pod jednotným velením – a co je to hlavní – musel veškerou péči nad ním převzít stát. Uniforma pak byla nejen rozlišovacím znakem, ale především označením příslušnosti k určitému armádnímu celku. To se však mohlo stát až v době zrodu byrokratických absolutních monarchií, kdy také úroveň výrobních sil byla schopna zabezpečit masovou výrobu pro potřebu armády. Teprve první manufaktury, předchůdci dnešních továren, dokázaly vyrábět dostatek jednotné výstroje pro vojska absolutistických vládců a vybavovat je uniformami. A tak, přestože s náběhem k jednotnému ošacení některých vojenských jednotek, např. některých palácových stráží nebo královských gard, se setkáváme už od středověku, o vojenské uniformě můžeme hovořit až od počátku manufakturního období.

Na konci 17. století se v tehdejších armádách objevuje nový typ válečníka – granátík. Mezi granátíky byli vybíráni silní mužové vyšších postav. Jejich úkolem bylo vrhat ruční granáty do řad nepřátel. Granát byla dutá železná koule naplněná střelným prachem a opatřená doutnákem. Po zapálení doutnáku bylo třeba granát rychle hodit co nejdále mezi jednotky protivníka. Pro dosažení většího vizuálního efektu v boji nosili granátíci vysoké čepice, které ještě více zdůrazňovaly výšku jejich postav. V některých armádách, např. v armádě císařské, to byly velké kožešinové čepice, zvané medvědice. Podobné nosili i Napoleonovi granátíci. U armády pruské a ruské byly zavedeny čepice připomínající tvarem biskupskou mitru. Vrhání granátů se brzy ukázalo jako nebezpečné pro samotné granátíky, kdy granát často vybuchl předčasně. Proto byl v průběhu 18. století tento způsob boje opuštěn a granátíci byli zařazováni jako součást pěších mušketýrských pluků jako jejich elitní složka.